

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

Multikulturalizm və tolerantlığın unikal məkanı

№ 011 (7179)

SƏS

22 yanvar 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan Dünya Birliyi üçün etibarlı TƏRƏFDAŞDIR!

Prezident İlham Əliyev Davosda bir sıra mühüm görüşlər keçirib

İkinci müddətdən gözlənilənlər

"Azərbaycan bu platformadan maksimum yararlanmağa çalışır"

Dış implantları təhlükəlidir, ya əlverişli?

Toy adətlərimiz: dünəndən bu günə nə qalıb?..

6

Bu şəxslər sosial vergi ödəməyəcək

Pensiya yaşını 50-yə salın, daha QOCALMAQ OLMUR...

9

16

11

13

7

Xalqımızın qəhrəmanlıq səhifəsi

Prezident İlham Əliyev 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsini yad edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Şəhidlər xiyabanında 20 Yanvar şəhidlərinin əziz xatirəsini yad edib. Dövlətimizin başçısı "Əbədi məşəl" abidəsinin önünə əklil qoydu. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildi.

Qanlı 20 Yanvar faciəsindən 35 il keçir. Azərbaycanın müasir tarixinə ən faciəli günlərdən biri, eyni zamanda, xalqımızın qəhrəmanlıq səhifəsi kimi daxil olan 20 Yanvar hadisələri milli müstəqillik, azadlıq uğrunda mübarizənin və yenilməz iradənin rəmzinə çevrilib. Keçmiş sovet ordusunun cəza tədbirlərinə məruz qalan xalqımız azadlıq əzmini itirməmiş, əksinə, haqq səsinə daha ucadan bəyan etmişdi. Düz 35 il əvvəl doğma yurdunun, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan vətənpərvər Azərbaycan övladları həmin qanlı gecədə canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Sovet qoşunlarının Azərbaycanda törətdiyi qanlı qırğından uzun illər keçməsinə baxmayaraq, xalqımız o dəhşətli günlərin ağır-acısını unutmur, öz vətəndaşlarına divan tutan so-

vet imperiyasının ovaxtkı rəhbərlərinə və onların Azərbaycandakı əlaltılarına dərin nifrətini bildirir.

Keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı qərəzli, ermənipərəst siyasətinə, əzəli torpaqlarımıza iddia edən təcavüzkar Ermənistanın açıq-aşkar dəstəklənməsinə və respublikanın ozamankı rəhbərliyinin xəyanətkar mövqeyinə etiraz olaraq ayağa qalxmış geniş xalq kütlələrinə qarşı sovet ordusunun iri hərbi birləşmələrinin yeridilməsi Azərbaycanda, xüsusilə Bakıda misli görünməmiş faciə, günahsız insanların həlak olması ilə nəticələndi. Sanki bunları görməyən Azər-

baycanın ovaxtkı səriştəsiz rəhbərlərinin yene də xalqla bir olmağa cəsarəti çatmadı.

Həmin vaxt Moskvada yaşayan Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev həyatını təhlükə altında qoyaraq, faciənin ertəsi günü Azərbaycanın daimi nümayəndəliyinə gəldi, Qanlı Yanvar qırğınına törədənəri pisləyən kəskin bəyanatla çıxış etdi, xalqımızın başına gətirilən müsibəti dünyaya çatdırdı. Bununla da Ulu Öndər cəsarətini, mərdliyini, xalqının sədaqətli oğlu olduğunu bir daha sübut etdi.

Əslində, ermənilərin fitvası ilə törədilmiş bu cinayət Azərbaycan xalqının iradəsini qıra, azadlıq eşqini söndürə bilmədi. Xalqımız qanı bahasına da olsa istəyinə - azadlıq və müstəqilliyinə qovuşdu və bu nailiyyəti heç vaxt əlindən verməyəcək.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycanın rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra - 1994-

cü ildə 20 Yanvar hadisələrinə siyasi-hüquqi qiymət verildi və cinayəti törədənlərin adları ictimaiyyətə çatdırıldı. 20 Yanvar Ümumxalq Hüzün Günü elan edildi.

Bu gün Azərbaycan xalqı 20 Yanvar faciəsi qurbanlarının xatirəsini dərin ehtiramla yad edir. Vətənimizin azadlığı uğrunda mübarizədə canlarından keçən şəhidlərin xatirəsi daim əziz tutulduğu kimi, onların ailə üzvləri, doğmaları da hər zaman dövlət qayğısı ilə əhatə olunub. 20 Yanvar hadisələrində sağlamlığını itirən əlillərin də sosial müdafiəsi, pensiya təminatı hər zaman

Prezident İlham Əliyev Rəcəb Tayyib Ərdoğana başsağlığı verib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkiyənin Bolu vilayətinin Kartalkaya dağ-xizək mərkəzinin otelində baş vermiş yanğın nəticəsində çox sayda insanın həlak olması ilə əlaqədar türkiyəli həmkarı Rəcəb Tayyib Ərdoğana başsağlığı məktubu ünvanlayıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı məktubunda Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğana, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, qardaş Türkiyə xalqına öz adından və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verib, xəsəret alanlara şəfa diləyib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin diqqətindədir. 20 Yanvar şəhidlərinin ailə üzvlərinin və əlillərin sosial müdafiəsinin təmin olunması istiqamətində mütəmadi tədbirlər həyata keçirilir. Şəhid ailələrinin pensiya təminatı, mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması, yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsi ilə bağlı mükəmməl qanunvericilik bazası yaradılıb.

Əminliklə deyə bilərik ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin, ölkəmizin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə canlarından keçmiş bütün şəhidlərin ruhları bu gün şadır. Çünki 2020-ci ildə Azərbaycan Ordusu xalqımızın 30 illik həsrətinə son qoydu, torpaqlarımızı erməni işğalından azad etdi. 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində isə suverenliyimiz tam bərpa olundu. İndi bütün ərazilərimizdə Azərbaycanın üçrəngli Bayrağı dalğalanır. İşğaldan azad

edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı quruculuq işləri sürətlə davam edir, Böyük Qayıdış Proqramı uğurla icra olunur. Bunun nəticəsidir ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə hazırda ümumilikdə 30 mindən çox insan yaşayır.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpa olunması bütün şəhidlərimizin, o cümlədən 20 Yanvar faciəsi qurbanlarının qanının yerdə qalmadığının sübutudur. Buna görə də xalqımız 20 Yanvar faciəsinin 35-ci ildönümünü də xüsusi qürur hissi ilə qeyd edir.

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında strateji müttəfiqlik münasibətləri uğurla inkişaf edir

Prezident İlham Əliyev Türkiyənin xarici işlər nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 18-də Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Hakan Fidanı qəbul edib. Hakan Fidan Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rəcəb Tayyib Ərdoğana çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq, qardaşlıq və strateji müttəfiqlik münasibətlərinin siyasi, iqtisadi və bütün digər sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı, əlaqələrimizin bundan sonra da möhkəmlənəcəyinə əminlik ifadə olundu. Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Davosda səfərdə olan Prezident İlham Əliyev burada bir sıra mühüm görüşlər keçirib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 20-də Davosda "OliverWyman Group" şirkətinin Baş icraçı direktoru Nik Studer ilə görüşüb. Nik Studer "OliverWyman Group" şirkətinin beynəlxalq strateji idarəedici şirkət olaraq ölkəmizdə müxtəlif qurumlarla mümkün əməkdaşlıq istiqamətlərinə toxundu, Azərbaycanın iqtisadi transformasiya prosesinin, sığorta, maliyyə bazarının müxtəlif istiqamətlərinin inkişafı, enerji sektorunda, o cümlədən ənənəvi və yaşıl enerji sahələrində həyata keçirilən layihələrə, kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracına, bölgədə yeni ticarət imkanlarını əhatə etməklə dəyər zəncirinin lokallaşdırılmasına marağ göstərdiklərini qeyd etdi. O, Azərbaycanın əldə etdiyi uğurları yüksək qiymətləndirdi.

Dövlətimizin başçısı şirkətin Azərbaycana marağını dəstəkləyərək, ölkəmizin müvafiq qurumları ilə "OliverWyman Group" arasında əməkdaşlığın qurulması məsələlərinə toxundu. Prezident İlham Əliyev yanvarın 21-də Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında Latviya Respublikasının Prezidenti Edqars Rinkeviçs ilə görüşüb. Edqars Rinkeviçs dövlətimizin başçısı ilə bundan əvvəlki görüşlərini məmnunluqla xatırladı. Latviya Prezidenti bugünkü görüşün ikitərəfli əlaqələrin müzakirəsi üçün yaxşı imkan yaratdığını dedi. Edqars Rinkeviçs təyyarə qəzasında həlak olanlarla bağlı Azərbaycan Prezidentinə başsağlığı verdi.

Dövlətimizin başçısı başsağlığına görə

Azərbaycan Dünya Birliyi üçün etibarlı TƏRƏFDAŞDIR!

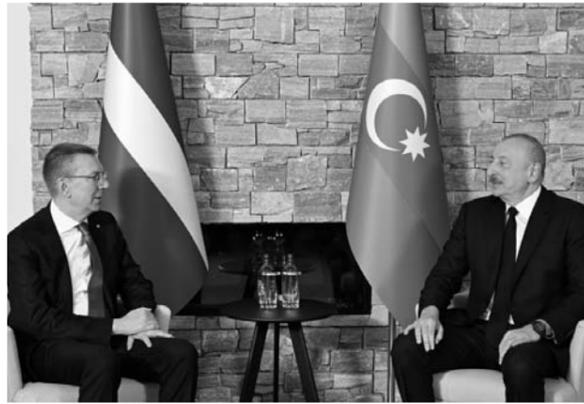
Prezident İlham Əliyev Davosda bir sıra mühüm görüşlər keçirib

imkanlar barədə müzakirələr aparıldı. Azərbaycanın regional nəqliyyat qovşağı kimi rolu xüsusi vurğulandı, mümkün əməkdaşlıq istiqamətləri müzakirə olundu. Qeyd edək ki, "DP World" dünyanın ən böyük liman operatorlarından biridir. Şirkət coğrafi cəhətdən şaxələndirmə baxımından da liderlər sırasındadır. Hazırda "DP World" dünyanın müxtəlif yerlərində 80-ə yaxın limanın operatorluğu ilə məşğuldur.

Prezident İlham Əliyev yanvarın 21-də Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında İraq Kürdüstan Regionunun Baş naziri Məsrur Bərzani ilə görüşüb. Məsrur Bərzani İraq Kürdüstan Regionunun başçısı Neçirvan Bərzaninin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Neçirvan Bərzaniyə çatdırmağı xahiş etdi. Məsrur Bərzani vurğuladı ki, İraq Kürdüstan Regionunun başçısı Azərbaycana səfərlərindən, o cümlədən COP zamanı ölkəmizə gəlməsindən çox məmnundur.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə İraq Kürdüstan Regionu arasında iqtisadi, ticari, mə-

minnətdarlığını bildirdi. Prezident İlham Əliyev də öz növbəsində bugünkü görüşün əməkdaşlığımızın perspektivlərinin müzakirəsi baxımından önəmli vurğuladı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dünən Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında "The Goldman Sachs Group Inc." şirkətinin qlobal məsələlər üzrə prezidenti Cared Kohen ilə görüşüb. Görüşdə Azərbaycan ilə "The Goldman Sachs Group Inc." şirkəti arasında əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparıldı. Ölkəmizlə şirkət arasında 2010-cu ildən uğurlu əməkdaşlığın həyata keçirildiyi məmnunluqla vurğulandı.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun "The Goldman Sachs Group Inc." ilə uğurlu tərəfdaşlığının ölkənin maliyyə sektorunun inkişafı və beynəlxalq investisiya imkanlarının genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyəti qeyd olundu.

Cared Kohen təmsil etdiyi şirkətin global miqyasda maliyyə və investisiya sahələrində fəaliyyətindən danışıraq, Azərbaycanla

əməkdaşlıqdan məmnunluğunu ifadə etdi. O, regionda baş verən iqtisadi proseslərin şirkət üçün böyük marağ kəsb etdiyini və gələcəkdə yeni layihələr çərçivəsində tərəfdaşlığın inkişafı istiqamətində potensial imkanların araşdırıldığını bildirdi.

Qeyd edək ki, 1869-cu ildə təsis edilmiş və mənzil-qərarqahı ABŞ-ın Nyu-York şəhərində yerləşən "The Goldman Sachs Group Inc." investisiya və istehlak bankçılığı, qiymətli kağızlar, aktivlərin idarə edilməsi sahələrində xidmət göstərən aparıcı qlobal maliyyə institutudur. Şirkət hazırda 40-dan çox ölkədə fəaliyyət göstərir və müxtəlif siniflər üzrə 2,8 trilyon ABŞ dolları dəyərində aktivləri idarə edir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 21-də Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında İraq Respublikasının Prezidenti Əbdüllətif Camal Rəşid ilə görüşüb. COP29-də Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırlayan Əbdüllətif Camal Rəşid bu mühüm tədbirin uğurla keçirilməsi münasibətilə dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırdı. İraq

Prezidenti, eyni zamanda, təyyarə qəzası ilə əlaqədar bir daha başsağlığını ifadə etdi.

Prezident İlham Əliyev başsağlığına görə minnətdarlığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı İraq Prezidenti ilə görüşlərini və bu görüşlər əsnasında aparılmış müzakirələri məmnunluqla xatırladı. Görüşdə Azərbaycanla İraq arasında ikitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsi, birbaşa təyyarə reyslərinin təşkili və hökumətlərarası komissiyaların fəaliyyəti ilə əlaqədar məsələlərə toxunuldu. Həmçinin Yaxın Şərqdəki vəziyyət müzakirə edildi, regionda sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasının vacibliyi bir daha vurğulandı. Söhbət zamanı qarşılıqlı marağ doğuran məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 21-də Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında "DP World" şirkətlər qrupunun sədri və icraçı direktoru Sultan Əhməd bin Sulaim ilə görüşüb. Görüşdə "DP World" şirkətlər qrupunun ölkəmizdəki fəaliyyətinin perspektivləri, Şimal-Cənub və Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizlərinin yaratdığı

dəni, humanitar əlaqələrin inkişaf etdirilməsi barədə fikir mübadiləsi aparıldı. Biznes dairələrinin qarşılıqlı səfərlərinin təşkilinin, onların arasında birbaşa təmasların yaradılmasının və biznes-forumların keçirilməsinin vacibliyi qeyd olundu.

Dünən həmçinin Prezident İlham Əliyev Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şolts ilə görüşüb. Almaniya Kansleri təyyarə qəzası ilə əlaqədar araşdırmaların gedişi ilə maraqlandı. Görüşdə Azərbaycan Prezidenti ilə Olaf Şoltsun əvvəlki görüşləri və aparılmış müzakirələr məmnunluqla xatırlandı.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərə, eyni zamanda, Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı, qarşılıqlı marağ doğuran məsələlər müzakirə olundu. Kansler Almaniyanın Cənubi Qafqaz regionunda davamlı sülhün və sabitliyin təmin olunması istiqamətində səyləri dəstəklədiyini bildirdi.

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Şəhidlər Xiyabanını ziyarət ediblər

20 Yanvar faciəsinin 35-ci ildönümü ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) nümayəndələri yanvarın 20-də - Ümumxalq Hüzün Günündə Şəhidlər Xiyabanını ziyarət ediblər. YAP nümayəndələri Azərbaycanın azadlığı və müstəqilliyi uğrunda mübarizədə canlarını qurban vermiş qəhrəman Vətən övladlarının əziz xatirəsini ehtiramla yad edib, məzarları üzərinə tər güllər düzüblər. "Əbədi meşəl" abidəsinin önünə əklil qoyulub.

Partiya nümayəndələri tərəfindən "Türk şəhidliyi" abidəsi də ziyarət olunub, abidənin önünə əklil və gül dəstələri qoyularaq Azərbaycanın istiqlaliyyəti uğrunda canlarından keçmiş türk qardaşlarımızın xatirəsi ehtiramla anılıb.

Romen Katambara: "Fransa mədəniyyətimizi assimilyasiyaya uğratmaq istəyir ki, kimliyimizi unudaq"

Fransa mədəniyyətimizi assimilyasiyaya uğratmaq istəyir ki, kimliyimizi unudaq. Fransanın imperialist siyasəti Reyunyon iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərir. Bizim üçün müstəqillik daha yaxşı bir gələcək deməkdir. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu sözləri "Ka Ubuntu" müstəqillik hərəkatının sədri Romen Katambara "Reyunyonun müstəqilliyi: Fransanın müstəmləkə mirasına və suverenlik yoluna baxış" adlı konfransda söyləyib.

O bildirib ki, Reyunyon adasında hökm sürən iqtisadi çətinliklərə paralel olaraq yerli əhalinin müxtəlif icmaları arasındakı gərginliyi də vurğulamaq lazımdır.

Fransa rəsmiləri guya Reyunyonda mütəşəkkil cinayətlərin artması, ətraf mühitə ziyanın vurulması, sosial vəziyyətin pisləşməsində mayotlaların təsirkar olması təbliğatını aparmaqla ada əhalisi daxilində həmrəyliyi pozmaq, azadlıq meylərinin qarşısının alınması məqsədi güdür.

EKSPERT RƏYLƏRİ

"Tələbələr xarici diplomlarının tanınması üçün bir sıra tələblər vardır. Dövlət proqramı və müəyyən qurumların sponsorluğu ilə güzəştli şəkildə qəbul olan tələbələr diplomlarının tanınmasında problemlər demək olar ki, nəzərə çarpmır. Lakin xaricdə təhsil şirkətlərinin bir qismi yalan vədlər verirlər. Onlar Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin şərtlərini, qaydalarını gözdə tutmirlər. Ümumiyyətlə bəzi xaricdə təhsil şirkətlərinin xarici diplomlarının hansı şərtlər altında tanınmasından xəbərləri belə yoxdur". Bu sözləri təhsil eksperti Rizvan Kazımzadə SİA-ya açıqlamasında deyib. Onun sözlərinə görə, tələbələr xaricdə təhsil alarkən, diplomlarının tanınması ilə bağlı yerli qaydaların tələblərini gözləməlidirlər: "Bunlara fənlərin kredit sayı, əyani və qiyabi təhsildən asılı olaraq həmin ölkənin ərazisində qalması aiddir. Eyni zamanda hazırda faktiki olaraq Azərbaycanda distant təhsilin tanınmama problemi var. Bu təhsil forması qanunvericilikdə olsa da, praktiki olaraq həyata keçirilmir. Məzun xaricdə təhsil alarkən bütün parametrləri nəzərə almalıdır. Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi il ərzində bir neçə dəfə diplomunu tanınmayan xarici universitetlərin tanınmama faizlərini elan edir".

Ekspert onu da vurğulayıb ki, abituriyentlər, valideynlər özləri də birbaşa xarici ali təhsil müəssisələrindən qəbul proseduralarını sorğu edərək aidiyyəti üzrə müraciət edə bilərlər: "Bunu edə bilmədikləri üçün xaricdə təhsil şirkətlərindən kömək alırlar. Lakin hər xaricdə təhsil şirkətindən kömək almaq düzgün deyil. Bunun üçün diqqət yetirməli bəzi məqamlar var. Düzgün işləyən təhsil şirkətinin üstünlüyü odur ki, sizə bələdçilik edir, birbaşa konsultasiya aparır, bilik və bacarıqlarınıza uyğun ixtisasa yönləndirir, vaxtında müraciət edilməsini, sənədlərin düzgün toplanılmasını və digər proseduraları izah edir və müəyyən sənədləri toplamaqda yardım göstərir. Xaricdə təhsil şirkəti ilə müqavilə bağlayarkən bəndlərə fikir vermək lazımdır. Onların öhdəliyini diqqətlə analiz edin".

Ekspertin sözlərinə görə, ən son dəyişikliyə əsasən, Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 3 fevral tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Xarici dövlətlərin ali təhsilə aid kvalifikasiyalarının tanınması Qaydaları"nın 6.2-ci bəndinə əsasən müəllimlik, mühəndislik, hüquq və digər ixtisaslar üzrə ərizəçinin Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Təhsil

sildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin sifarişləri ilə Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən imtahan keçirilir: "Burada tanınma xüsusiyyəti iki növü bərəsində söz açmaq yerinə düşərdi. Birincisi kvalifikasiyanın akademik tanınmasıdır ki, burada xarici dövlətin səlahiyyətli orqanları tərəfindən verilmiş ali təhsilə aid kvalifikasiyanın sahibinə Azərbaycanda təhsilin növbəti pilləsində təhsilini davam etdirmək hüququ verir. İkinci tanınma isə kvalifikasiyanın peşə tanınmasıdır ki, burada xarici dövlətin səlahiyyətli orqanları tərəfindən verilmiş ali təhsilə aid kvalifikasiyanın sahibinə Azərbaycanın Əmək Məcəlləsinə əsasən əmək müqaviləsi bağlanılarkən onun əmək funksiyasının xüsusiyyətlərinə uyğun olan peşə hazırlığının və ya təhsilin olması zəruri sayılan hallarda işə götürəne təqdim edilən təhsil sənədində qeyd edilən müvafiq peşə fəaliyyəti göstərmək hüququnun verilməsidir".

Həmçinin məsələ ilə bağlı təhsil üzrə ekspert Əmrax Həsənlı öz fikirlərini bildirib.

Onun sözlərinə görə, xaricdə təhsil alan tələbələr diplomlarının tanınmaması bir neçə faktordan asılıdır: "Ən əsas səbəb təhsil aldıkları universitetlərin və ya proqramların ölkənin təhsil sistemi ilə uyğun olmamasıdır. Bəzi hallarda, universitetlər və ixtisas-

lar yerli təhsil standartlarına uyğun gəlməyərək tanınmır. Digər bir səbəb isə təhsilin keyfiyyətinin və akkreditasiya statusunun düzgün qiymətləndirilməməsidir. Məsələn, bəzi xarici universitetlər yerli akkreditasiya orqanları tərəfindən tanınmaya bilər, bu da həmin diplomun qəbul edilməməsinə səbəb olur".

Eyni zamanda o bildirib ki, tələbələr mütləq şəkildə təhsil alacaqları universitetin və proqramın akkreditasiyası ilə bağlı Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi ilə əlaqə etməlidirlər: "Agentlik tərəfindən həmçinin rəsmi saytda da bununla bağlı universitet siyahıları dərc edilib. Diplomun tanınması üçün növbəti mərhələdə isə tələbə təhsil aldığı dönmədə həmin ölkədə mütləq şəkildə olmalıdır. Həmin ölkənin dilini normal səviyyədə bilməlidir. Bəzi xaricdə təhsil şirkətləri tək attestatla distant oxumağı tələbələrə məsləhət görürlər. Bunu qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə distant təhsil haqqında qanun qəbul edilmədiyini üçün həmin diplomlar tanınmır. Abituriyentlər və onların valideynlərinə məsləhət görürəm ki, əvvəlcədən mütləq şəkildə araşdırma etsinlər ki bu cür problemlərlə gələcəkdə üzləşməsinlər".

Keyrənsə Piriyyəva

Azərbaycan - Gürcüstan: dostluq və etimada əsaslanan strateji tərəfdaşlıq

Prezident İlham Əliyev: "Azərbaycanla Gürcüstanın siyasi əlaqələri bütün qonşular üçün nümunə ola bilər"

Azərbaycanla Gürcüstan arasında əlaqələrin inkişafına böyük təkan verən ikitərəfli münasibətlər müəmməl hüquqi bazaya malikdir. Bu münasibətlər həm siyasi, həm iqtisadi, həm də sosial-humanitar sahələri əhatə edir. Həyata keçirilən layihələr qarşılıqlı münasibətləri daha da dərinləşdirir. Əlbəttə, hər iki dövlət arasında münasibətlərin indiki səviyyəyə gəlib çatmasında Azərbaycan və Gürcüstan xalqları arasında tarixən mövcud olan sıx əlaqələr, mehriban qonşuluq münasibətləri mühüm baza rolunu oynayıb. Son illərdə isə ölkələrimiz arasında mehriban dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin daha da möhkəmlənməsi hər iki dövlətin parlaq gələcəyinin təmin olunması üçün möhkəm əsas yaradıb. Azərbaycan ilə Gürcüstan mühüm strateji tərəfdaşımızdır. Uzun illər ərzində müxtəlif sahələrdə tarixi layihələr həyata keçirilib və o layihələr xalqları, ölkələri daha da sıx birləşdirir.

Gürcüstan regionunda Azərbaycanın ən yaxın müttəfiqlərindən biridir. SSRİ dağıldandan sonra hər iki ölkədə baş verən proseslər, daxili və xarici vəziyyətin oxşarlığı, geosiyasi maraqların üst-üstə düşməsi və digər amillər iki ölkə arasında əlaqələrin genişlənməsinə gətirib çıxardı. Ölkələrarası diplomatik münasibətlər qurulandan sonra istər regional, istərsə də global məsələlərdə bu iki dövlət həmişə eyni mövqedən çıxış edib. İkitərəfli münasibətlər Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin 1996-cı ildə Tbilisiyə rəsmi səfərindən sonra daha da inkişaf etməyə başlayıb. Həmin səfər zamanı tərəflər "Dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizlik" və "Qafqaz regionunda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq" haqda qarşılıqlı bəyannamələr imzalayıblar. 1997-ci ilin fevralında Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin Bakıya səfəri zamanı isə iki ölkə arasında strateji əməkdaşlığın inkişafına dair yeni bir sənədə imza atılıb. Müqavilə iqtisadi, ekoloji, təhsil, rabitə və s. sahələr üzrə əməkdaşlığı əhatə edir.

"BİZİM XALQLARIMIZ ƏSRLƏR BOYU DOSTLUQ, MEHRİBAN QONŞULUQ, QARDAŞLIQ ŞƏRAİTİNDƏ YAŞAMIŞLAR"

Son illərdə dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri və bu səfərlər çərçivəsində imzalanan sənədlər münasibətləri daha da dərinləşdirir. Yanvarın 17-də Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidzenin ölkəmizə işgüzar səfəri dostluq və qonşuluq münasibətlərinin təzahürüdür. Bu, Gürcüstan və Azərbaycan arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətlərinə yeni təkan verəcək və əməkdaşlığın yeni müstəviyə yüksəlməsinə səbəb olacaq. "Bizim xalqlarımız əsrlər boyu dostluq, mehriban qonşuluq, qardaşlıq şəraitində yaşamışlar. Bu ənənələr bu gün də yaşayır". Bu sözləri Prezident İlham Əliyev Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze ilə mətbuata birgə bəyanatında söyləyib. "Bu gün Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələri bütün istiqamətlər üzrə uğurla inkişaf edir. Hesab edirəm ki, bizim siyasi əlaqələrimiz bütün qonşular üçün nümunə ola bilər", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Gürcüstanla əlaqələrin inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətində prioritetlərdən biridir. Ötən dövr ərzində Azərbaycan-Gürcüstan strateji tərəfdaşlığı keyfiyyət-cə yeni mərhələyə yüksəlib. İki ölkə arasında fəal siyasi dialoq təqdir edilib, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı dəstək özünün biruzə verib.

Əvvəlcə onu qeyd edək ki, Gürcüstan Şərqi-Qərbi arasında mühüm tranzit məntəqələrindən biri hesab olunur. Geostrateji yerləşməsinə görə mühüm neqliyyat şəbəkəsinə malik olan Gürcüstan həm Qərbi ölkələri, həm də regional dövlətlər üçün strateji tərəfdaş kimi seçiyələnir. Bununla yanaşı Cənub

bi Qafqazın əsas ölkələri olan Azərbaycan və Gürcüstanı da tarixən çoxsaylı və möhkəm əlaqələr birləşdirir. Xalqlarımız arasında keçmişdə formalaşan tarixi dostluq əlaqələri bu gün sarsılmaz siyasi, iqtisadi müttəfiqliklə möhkəmlənib.

"GÜRCÜSTAN TRANZİTİ VASİTƏSİLƏ AZƏRBAYCAN HAZIRDA 11 ÖLKƏYƏ ÖZ TƏBİİ QAZINI İXRAC EDİR, İLDƏN-İLƏ İXRAC ARTIR"

Azərbaycan və Gürcüstan ticarət-iqtisadi əməkdaşlığa ənənəvi olaraq böyük əhəmiyyət verirlər. Gürcüstan Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından biridir. Neft-qaz sahəsində əməkdaşlıq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan ilə Gürcüstanın birgə həyata keçirdiyi meqalayihələr uğurlu regional əməkdaşlıq nümunəsidir. Bu layihələr Cənubi Qafqazın transformasiyasına xidmət edərək, bölgənin enerji və neqliyyat xəritəsini dəyişir. Gürcüstanla Azərbaycanı, hər şeydən əvvəl, Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum və TRASEKA kimi global enerji, neqliyyat-kommunikasiya layihələri birləşdirir. Bununla paralel olaraq, GUAM, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər qurumlar daxilində əməkdaşlıq ikitərəfli strateji əlaqələri daha da möhkəmləndirib. Regionda yeni mühüm bir layihəni ərəşəyə gətirmək üçün iki dövlətin mövqeləri üst-üstə düşür. Həyata keçirilən bu layihələr iqtisadi inkişafa böyük təsirini göstərməkdədir. "Təbii ki, energetika sahəsindəki iki ölkə arasındakı əməkdaşlıq həm ölkələrimiz üçün, həm daha böyük, geniş coğrafiya üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır", - deyərək Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, birgə həyata keçirdiyimiz neft-qaz layihələri bu gün bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin əsasını təşkil edir: "Təkcə onu demək kifayətdir ki, Gürcüstan tranziti vasitəsilə Azərbaycan hazırda 11 ölkəyə öz təbii qazını ixrac edir, ildən-ilə ixrac artır". Dövlət başçımız bildirib ki, keçən il bu, 25 milyard kub

metre çatmışdır və bunun 10 faizi - ümumi ixracımızın 10 faizi Gürcüstanın payına düşür: "Mənə verilən məlumata görə, Gürcüstanın istehlak etdiyi təbii qazın 80 faizdən çoxu Azərbaycan mənşəlidir. Yeni, bu, doğrudan da çox böyük, xüsusi əhəmiyyətə malik olan layihədir və gətdikcə bizim qaz ixrac coğrafiyamız genişlənəcək. Bizim yeni qaz yataqlarımız bu il işə düşəcək. Gələn il, ondan sonrakı illər üçün də yeni kəşf edilmiş yataqlar mövcuddur. Ona görə gətdikcə təbii qazın ixracı artmalıdır və artacaqdır".

Neqliyyat-tranzit sahəsi ikitərəfli əməkdaşlığın ən vacib istiqamətlərindən biridir və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tam gücü ilə işə salınması üçün birgə səylər əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanın əlavə sərmayəsi və Gürcüstan tərəfinin səyləri nəticəsində bu yolun yükaşıma qabiliyyəti 1 milyon tondan 5 milyon tonadək artırılıb. Orta Dəhlizin mühüm halqası olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının yükaşıma qabiliyyətinin ildə 15 milyon tondan 25 milyon tona qədər artırılması istiqamətində fəal iş aparılır. Regional əməkdaşlığı sayəsində ərəşəyə gəlmiş Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum, Bakı-Tbilisi-Qars və Cənub Qaz Dəhlizi kimi irimiqyaslı layihələr regionun və daha geniş coğrafiyada iqtisadi inkişaf və sosial rifahın yüksəldilməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Son zamanlar Azərbaycan və Gürcüstan arasında yaşıl enerji və kommunikasiya sahələrində konkret layihələr üzrə əməli addımlar atılır və böyük data ötürücüsü kimi ölkələrimizin əhəmiyyəti global səviyyədə artırmaqla yanaşı, uzun perspektivdə iqtisadiyyatlarımızın dayanıqlı inkişafına əlavə impuls verəcəkdir.

AVROPA İLƏ ASIYA ARASINDAKI KÖRPÜ

Prezident İlham Əliyev Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidze ilə mətbuata birgə bəyanatında bağlantılar və Orta Dəhliz layihəsinə toxunub. Ölkələrimizin burada da yaxın tərəfdaşlar kimi fəaliyyət göstərdiklərini vurğulayan dövlətimizin başçısı deyib: "Bizim müvafiq qurumlarımızın koordinasiya şəklindəki fəaliyyəti bu layihəni də əminəm ki, uğurla başa çatdıracaq. Burada, əlbəttə ki, biz bir çox qonşularla təmasda olmalıyıq və

bu təmaslar var. Bu da böyük coğrafiyanı əhatə edən layihədir və yenə də Gürcüstanla Azərbaycan burada Avropa ilə Asiya arasındakı körpü rolunu uğurla oynayır".

Kənd təsərrüfatının müxtəlif istiqamətlərində, o cümlədən kənd təsərrüfatı və emalı məhsulları üzrə qarşılıqlı ticarət, bitki mühaifəsi, baytarlıq və digər sahələrdə uğurlu əməkdaşlıqdan və təcrübə mübadiləsi öz nəticəsini verir.

Bu gün Azərbaycanla Gürcüstan arasında siyasi, iqtisadi, ticari, mədəni və bir çox digər sahələrdə əməkdaşlıq münasibətləri dinamik inkişaf edir. Azərbaycan şirkətləri qonşu dövlətə ciddi sərmayə yatıran şirkətlər sırasında olmaqla, həm də bu ölkədə ən böyük vergi ödəyiciləridir.

İki ölkənin müxtəlif dövlət qurumları arasında ənənəvi sıx təmaslar və qarşılıqlı səfərlər, o cümlədən hökumətlərarası və parlamentlərarası praqmatik əməkdaşlıq strateji tərəfdaşlığımıza töhfəsini verir.

İKİTƏRƏFLİ TƏRƏFDAŞLIĞIN DİNAMİKASINDA YENİ MƏRHƏLƏ

Ölkələrimiz arasında mədəni əlaqələr də geniş inkişaf edib. 2009-cu ildə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və dəstəyi nəticəsində Tbilisi şəhərində M.F.Axundzadənin adını daşıyan 73 saylı, Marneuli şəhərindəki 7 saylı, Qardabani şəhərindəki 3 saylı, Dmanisi rayon mərkəzindəki 2 saylı məktəblər əsaslı şəkildə təmir olunub istifadəyə verilmiş, eyni zamanda, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Qardabani rayonunun Qaracalar kəndində, Bolnisi rayonunun Hasanaxocalı və Cəfərli kəndlərində, Dmanisi rayonunun Kirovis kəndində müasir tipli yeni məktəb binaları tikilmişdir. Marneuli rayonunun Alget və Lecbəddin kənd orta məktəbləri, Qardabani rayonunda uşaq bağçası və Nəzərli kənd orta məktəbi təmir edilmiş, Marneulidə "Çay evi" inşa edilmiş, Tbilisi şəhərində yerləşən M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Mədəniyyət Muzeyi və görkəmli ictimai-siyasi xadim və yazıçı Nəriman Nərimanovun ev muzeyi təmir edilmişdir.

Gürcüstanda Azərbaycan dilində "Gürcüstan", "Müəllim", "Maarif" kimi qəzetlər nəşr olunur. Tbilisidə H.Əliyev adına Azərbaycan Dram Teatrı, M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Mədəniyyəti Muzeyi və N.Nərimanovun ev muzeyi fəaliyyət göstərir. Həmçinin Bakı və Tbilisi qardaşlaşmış şəhərlərdir. Bu ənənəni digər şəhərlər də davam etdirir: Ağcabədi-Batumi, Gəncə-Kutaisi, Gəncə-Rustavi, Sumqayıt-Rustavi, Naxçıvan-Batumi, Şəki-Telavi də qardaş-şəhərdirlər.

Azərbaycanı Gürcüstanla yaxınlaşdıran ən mühüm məqamlardan biri 500 minədək soydaşımızın bu ölkədə yaşamasıdır. Gürcüstan azərbaycanlılarının dil, mədəniyyət, təhsil və s. sahələrdə mövcud problemlərinin həllindən ötrü həm rəsmi, həm də ictimai vasitələrlə zəruri işlər həyata keçirilməkdədir.

Strateji əməkdaşlıq və dostluq münasibətləri Azərbaycan və Gürcüstan üçün həmişə prioritet olub. Əminliklə qeyd etmək olar ki, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Kobaxidzenin Bakıya rəsmi səfəri ikitərəfli strateji tərəfdaşlığın dinamikasını daha da gücləndirəcək və ölkələrarası əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinə töhfə verəcəkdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Trampın yeni prezidentlik müddəti əvvəlkindən daha sərt olacaq. Amerika təcridizmi və millətçiliyi, yüksək tariflər və ümumi gözlənilməzlik Avropanı çıxılmaz vəziyyətdə qoyub. İndi ABŞ artıq onlara "dost və sadıq müttəfiq" kimi görünür. Ötən il noyabrın 5-də ABŞ-da keçirilən seçkilərdə qalib gələn Donald Tramp ikinci dəfə vəzifəsinin icrasına başlayıb. Demək olar ki, Trampın yeni prezidentlik müddəti əvvəlkindən daha sərt olacaq və onun hərəkətləri daha da az proqnozlaşdırıla bilər. Bu baxımdan, Avropa, ilk növbədə, Trampın dövlət başçısı kimi andiçməsindən sonra ilk fərmanlarını səbirsizliklə gözləyir. Yeni seçilən prezident seçki kampaniyası zamanı imzalayacağı ilk sərəncamlardan

İkinci müddətdən gözlənənlər

Trampın gözlənilməz siyasəti Avropanı üç hissəyə böləcək

neft və qazı almağa başlamazsa, onları tariflərlə hədələyib. "Biz enerjiden çox pul qazanacağıq", deyən Tramp vəzifəyə gəldikdən sonra əlavə edib ki, bizdə hamıdan daha çox şey var. ABŞ prezidenti çağırış edib, əgər Avropa İttifaqı tariflərdən yayınmaq istəsə, daha çox Amerika nefti və qazına ehtiyacı olacaq. Tramp bazar ertəsi andiçmə mərasimindən sonra Ağ Evdə jurnalistlərə deyib: "Onların edə biləcəyi şey neftimizi və qazımızı almaqdır. Biz Avropa İttifaqı ilə təxminən 300 milyard dollarlıq kəsiri ya tariflərlə düzəldəcəyik, ya da neft və qazımızı almalı olacağıq".

Avropa İttifaqı və bəzi Asiya hökumətləri dünyanın ən böyük xam neft istehsalçısı və mayeləşdirilmiş təbii qaz ixracatçısından enerji almasını artırmağı düşünür. Keçən il Avropa Komissiyasının sədri Ursula fon der Leyen ABŞ idxalının istehlakı Rusiyanın yanacağı ilə əvəz edə biləcəyi fikrini irəli sürmüşdü. Qısa müddətdə ABŞ-ın təbii qaz ixracını artırmaq imkanları çox azdır. Mavi yanacaq uzunmüddətli müqavilələr əsasında satıldığı üçün Avropaya tədarükün artırılması qazın ilkin alıcılarından tədarükün yönləndirilməsinə razılıq vermələrini tələb edəcək, lakin bu, ABŞ ixracının həcmi artırılmayacaq.

Bunun əvəzinə, avropalı alıcılar ABŞ-ın mayeləşdirilmiş təbii qaz layihələri ilə uzunmüddətli müqavilələr vasitəsilə tədarükün təmin edilməsini nəzərdən keçirə bilər ki, onların tikintisi illər çəkəcək. Tramp fəvqəladə vəziyyət elan etməklə və ABŞ-ın əksər sahil sularında qazma işlərini effektiv şəkildə əngəlləyən dənizdə neft və qaz qazma qadağalarını aradan qaldırmaqla Amerikanın enerji inkişafını artırmağa çalışıb. O, həmçinin Biden administrasiyasının yeni sızılmış qaz ixrac zavodları üçün icazələrə qadağasını ləğv edib.

ABŞ prezidentinin ilk sərəncamları...

ABŞ prezidenti Donald Tramp ölüm hökümü ilə bağlı fərmanı imzalayıb. Baş prokurora ştatlara öldürücü inyeksiya dərmanları əldə etməkdə kömək etmək tapşırılıb. Sərəncam Trampın Ağ Evə qayıtmasından bir neçə saat sonra verilib. Sərəncam Ədliyyə Departamentini yalnız müvafiq federal işlərdə ölüm cəzası axtarmağa deyil, həm də ölüm-cül inyeksiya dərmanlarının adekvat təchizatını təmin etmək üçün mübarizə aparan Birləşmiş Ştatlarda onun qorunmasını təşviq etməyə yönəldir.

Tramp baş prokurora hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının qətl və "bu ölkədə qeyri-qanuni əcnəbi tərəfindən törədilən ağır cinayətlərə" görə ölüm cəzası tələb etməyi tapşırıb. Nəşrin məlumatına görə, Tramp administrasiyası ilk dövründə 13 federal edam həyata keçirib ki, bu da digər prezidentlərdən çoxdur. Çıxışında respublikaçı həmçinin narkotik vasitələrin satışı ilə məşğul olan şəxslərə ölüm cəzası verilməsini istəyib və daha sonra narkotik qaçaqmalçıları da edam edəcəyinə söz verib.

birinin vəzifələrini artırılması olacağını bəyan edib. O, Çindən gələn mallara 60%, qonşu ölkələrdən - Kanada və Meksikadan gələn mallara isə 20% rüsum tətbiq ediləcəyini açıqlayıb. Eyni 20%-in Avropa mallarına şamil ediləcəyi gözlənilir.

Demək olar ki, Amerika bazarını xarici mallara və monopoliyalara bağlamaqdan əsas qazanan Amerika şirkətləri olacaq. Bu məqsədlə Tramp vəzifəyə başlamazdan bir həftə əvvəl xüsusi olaraq tarifləri və digər gəlirləri toplamaq üçün Xarici Gəlir Xidməti adlı yeni federal agentliyin yaradılmasını elan etdi. Bu o deməkdir ki, o, milli bazarı xarici inhisarlardan qorumaq vəzifəsini tez bir zamanda öz üzərinə götürmək niyyətindədir.

Çin Trampın tarif aysberqinin ucunda olduğu halda, Almaniya da tariflərdən payını alacaq ölkələrdən biridir. Yanvarın 14-də "Süddeutsche Zeitung" qəzetində aparılan təhlildə Trampın tariflərinin Almaniya 300 min iş yerinin itirilməsinə səbəb olacağı qeyd edilib. Məsələn burasındadır ki, 2023-cü ildə ABŞ Almaniya üçün idxal olunan alman məhsullarının həcminə görə birinci ölkə olub. Almaniyanın ABŞ-a ixracı 157 milyard avro təşkil edib ki, bu da son 20 ilin ən yüksək göstəricisidir. İdxalla müqayisədə ABŞ-ın 2023-cü ildə Almaniya ilə ticarət kəsiri 69,3 milyard avro təşkil edib. Almaniyanın ABŞ-a satdığı əsas mallar əcazılıq və maşınqayırma məhsullarıdır. 300 min insanın işdən çıxarılması bu hadisələrin birbaşa nəticəsidir. Dolaylı təsirləri əlavə etməklə, Trampın tarif siyasətinin 1,5 milyon işə təsir edəcəyi təxmin edilir. Tariflər Almaniya iqtisadiyyatını artıq iki ildir tənəzzüldə olan də-

rin böhrana sürükləyə bilər.

Amerika bazarının bağlanması fonunda Çin monopoliyalarının prioritet hədəfi Avropa olacaq. Artıq Almaniya inhisarçılarının Çin şirkətləri ilə xərclər baxımından rəqabət aparmaqda çətinlik çəkəcəyindən danışıılır. Bunun qarşısını almaq üçün Avropa da yaxın gələcəkdə ABŞ ilə eyni səviyyədə tariflər tətbiq edə bilər. Bir sözlə, iqtisadi cəhətdə Trampın ikinci dönemi bazar və ticarət müharibələrinin intensivləşdiyi bir dövr olacaq.

Siyasi baxımdan biz gərginliyin, qütbləşmənin və gözlənilməzliyin artmasını gözləyə bilərik. Ukrayna münaqişəsi ilə bağlı qanun layihəsi Avropa ölkələrinə təqdim olunacaq, NATO-nun müdafiə xərcləri üçün təyin etdiyi 2 faizlik həddi qaldırılacaq, Çini iqtisadi və hərbi mühasirəyə almaq üçün səylər gücləndiriləcək.

Bütün bunlar Avropanın özünün də bildiyi kimi, açıq-aydın çox sarsıdacaq. Tez-tez deyirlər ki, Trampın açıqlanmayan məqsədlərindən biri illüziyanı parçalamaq və zəiflətmək olacaq. Məsələn, Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Baerбок deyir: "Trampın "Öncə Amerika" siyasətinə cavab "Birləşmiş Avropa" olmalıdır. İndi geniş şəkildə deyilir ki, Avropa inteqrasiyasında irəliləyiş çox vaxt böhran dövründə əldə edilir. Avropa olaraq birləşin, çünki belə olmalıdır".

Həmin məqalədəki növbəti qeyd də diqqət çəkir: "Heç kim Avropanı və xüsusilə Almaniyanı gözləyən təhlükənin miqyası ilə bağlı heç bir illüziyaya qapılmamalıdır. Amerika nəinki millətçiliyə və təcridçiliyə qayıdır, həm də gözlənilməzliyə doğru sürüşür".

Tramp və Elon Maskın Avropanın daxili siyasətinə qarşısının qarşısındakı dörd il ərzində

Aİ-ni üç əsas oxda parçalayacağı gözlənilir. Birinci qrupa nə olursa olsun ABŞ-ı dəstəkləyəcək şəxslər daxil olacaq. İlk növbədə, "Rusiya təhlükəsi" elan edən Polşa və Baltıqyanı ölkələr. Ukrayna münaqişəsi fonunda özünü Amerika orbitinə çıxaran Almaniya da bu qrupa aiddir. Burada iqtisadiyyatda asılılıq münasibətləri həlledici rol oynayır.

İkinci qrup siyasi və ideoloji baxımdan Trampa uyğun gələn liderlərin idarə etdiyi ölkələr olacaq. Əvvəla, bura ifrat sağçıların güclü olduğu Macarıstan və İtaliyadır.

Üçüncü qrup ölkələr ABŞ və Trampdan ayrı fəaliyyət göstərmək istəyənlərdir. Burada hazırda Fransa ön plana çıxır. Bu qrup hazırda zəifdir, lakin Trampın qeyri-sabit siyasəti onu daha da gücləndirə bilər.

Beləliklə, qarşısındakı dörd ildə, bir çox siyasi tarazlıqların dəyişməklə üzrə olduğu bir vaxtda Tramp və komandası bütün nöqtəyindən aqressiv və pragmatik iqtisadi, siyasi, hərbi xətt izləyəcək və bu xətt Amerika imperializminin maraqlarını əsas götürəcək. Və bu həm də dünya xalqları arasında, xüsusən də Avropada Amerika imperializminə və onun liderlərinə qarşı ictimai qəzəb və reaksiya üçün şərait yaradacaq. Axı indiyə qədər "dost" və "müttəfiq" kimi görünən ABŞ üçün əsas prioritetin öz maraqları olduğu daha da aydın olacaq.

Tramp Aİ-yə: "Ya neftimizi al, ya da tarifləri gözlə"

Tramp Aİ ölkələrini daha çox Amerika

V.VƏLİYEV

Əli Kərimlinin 20 yanvar faciəsində təşkil olunan aksiyada gülməsi, onun nadanlığının göstəricisidir

Müasir dünya yenidən qurulur və qurulduqca hər bir dövlətin yerinin və rolunun nədən ibarət olduğu məlum olur. Azərbaycan hər sahədə seçilən və dəyər verilən dövlətlərdəndir. Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan dünya siyasətində, iqtisadi sferada gücləndikcə bəzi ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların ölkəmizə qarşı qərəzli münasibəti və pozucu niyyətli addımlarının da sayı artmaqdadır. Avropa Oyunları, Eurovision müsabiqəsi, İslam Oyunları, "Formula-1"-in yarışları ərəfəsi olduğu kimi COP29 konfransı öncəsi də ABŞ-in və Avropanın ermənipərəst dairələrindən qidalanan, maddi və mənəvi dəstək alan hakim zümresi Azərbaycana qarşı düşmən münasibətlərini iyrenc xarakter aldı. Bu cür iyrenc kampaniya ilə əsas məkrli niyyətləri COP29 ərəfəsi Azərbaycanın siyasi imicinə zərbə vurmaq, ölkəmizi gözədən salmaqdan ibarət idi.

Lakin hər cür qarayaxma kampaniyasına, şər-böhtanlara və mənasız ittihamlara baxmayaraq, Azərbaycan bu mötəbər konfransı böyük uğurla başa çatdırdı. Necə deyirlər, hay-küy qaldırmaq, mənasız yerə iddialarla, şər və böhtanlarla çıxış etmək yamanlığı onlara qaldı. Ümumiyyətlə görünən ondan ibarətdir ki, Azərbaycan çox böyük xeyirxah, humanist missiyanı üzərinə götürüb, həyata keçirməyə səfərbər olunduğu zaman AŞPA, Avropa Parlamenti, eləcə də Almaniya, Fransa, ABŞ kimi ölkələrin qara niyyətli qara keşişlərinin Azərbaycanı hədəf seçmələri onların dünyada sülhə, təhlükə-

sizliyə, insan hüquq və azadlıqlarına düşmən kəsildiklərini göstərir. Bu azmış kimi sözügedən ölkələr və beynəlxalq təşkilatların erməni təəssübkeşləri maliyyə imkanlarına arxalanıb Bakıdakı təmsilçilərini də öz məkrli tezislərini gündəmə çıxarıb, sosial şəbəkələrdə və media müzakirələrində yaymağa təhrik edirlər. Söz və ələbaxan funksiyasını yerinə yetirən Milli Şuranın, AXCP-nin və Müsavatın rəhbərliyi və trolları xor dərnəyinin cükküldəyən üzvləri kimi ağıza verib ölkəmiz haqqında hədyanlar səsləndirirlər. Bütün günü bu məxlulqar

saxta adlar altında sosial şəbəkələrdə dövlətimizin imicinə xələl gətirməyə hesablanmış şər və böhtanlar yazır, videolar paylaşırlar. Sual edilir, nəyə görə xalqına düşmən kəsilmisiniz? Nədən dövlətinin beynəlxalq aləmdə imicini ləkələməyə çalışırsınız? Hər bir sualın, sadəcə cavabı var: maliyyə yardımları və mənəvi dəstək onları doğulub boya-başa çatdıqları dövlətinə və sıralarında yer aldıkları xalqına düşmən kəsilməyə vadar edir, bu məxlulqar o dərəcə milli hissədən, insani dəyərdən uzaqdırlar ki, xalqın milli hüzn günündə belə öz formatlarını qoruyub saxlayırlar.

Faciə günü sırada Əli Kərimlinin dişlərini ağartması çətin suallar yaradır

Nadanlıq və cahillik qandan, soydan gəlir. Necə deyirlər, bu halda öyüd-nəsihət, məsləhət də bir dərs olmaz. Əgər insanın qabında insanpərvərlik yoxdursa və ədəbdən, ərkindən uzaqdırsa, onu düz yola dəvət etmək və normal insan olaraq yetişdirmək mümkünsüzdür.

Belə demək olarsa, "quyuya su tökməklə, quyu sulu olmaz". AXCP sədri Əli Kərimli o şəxslərdəndir ki, daim xalqın hissələri ilə oynamaq yolunu tutub. Müxtəlif hiyləgər addımlar atmaqla, məkrli, pozucu

açıqlamalar verməklə xalqa qarşı çıxdığını nümayiş etdirib. Hətta xalqın hüzn günündə müxtəlif təxribatlar törətməyə cəhd etməklə xalqın əsəbləri ilə oynayıb. Dəfələrlə Xocalı soyqırımı, 20 Yanvar faciəsi günlərində anormal açıqlamalarla çıxış edib. Hətta xalqın gözyaşlı şəhidləri ziyarət etməsindən istifadə edərək, təxribatlar törətməyə cəhdlər göstərib. 20 Yanvar faciəsi günündə də Ə.Kərimli və ətrafında olan trol yığnağı öz həyasız əməllərindən əl çəkmədi. Ə.Kərimli ilk öncə sıra ilə ziyarətə qarşı çıxaraq növbədənəkar ziyarəti həyata keçirməyə cəhdlər göstərdi. İnsanların narazılığını gördükdən sonra əski mövqeyinə qayıdıb, yüksək səslə anormal fikirlər söylədi. Bu da nəticə vermədiyini gördükdə gülərək dişlərini ağartdı. Bununla ədəb qaydalarından uzaq olduğunu nümayiş etdirdi.

Təsdiq etdi ki, onun üçün faciədə susmaq və xalqın dərdinə şərik olmaq hissi yoxdur. Onun üçün əsas öz siyasi maraqlarını müxtəlif məzhəklərlə həyata keçirmək və ən azı mətbuatın diqqətini özünə cəlb etməkdir. Ancaq bu məqamda belə inandırıcı deyil ki, özünə hörmət edən hansısa jurnalist Ə.Kərimlinin faciə günü gülməsinə ciddi reaksiya verib, ciddi bir yazı hazırlayaraq dərc edə. Ona görə də, Ə.Kərimlinin bu yöndəki nadanlığı keçərlil olmayacaq. Əksinə onu qınayıb, ittiham hədəfinə çevirəcəklər.

İLHAM ƏLİYEV

“Azərbaycan bu platformadan maksimum yararlanmağa çalışır”

“Yaşadığımız həftənin önəmli hadisələrindən biri də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin İsveçrədə keçirilən ənənəvi Dünya İqtisadi Forumunun illik toplantısında iştirakı və bu səfər çərçivəsində keçirdiyi mühüm görüşlərdir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasi şərhçi Elşad Məmmədli deyib.

Onun sözlərinə görə, bəllidir ki, bu forumun hər il keçirilməsində əsas məqsəd dövlət və hökumət rəhbərlərinin, beynəlxalq qurumların, iş və elm adamlarının, nüfuzlu siyasətçilərin, iqtisadçıların müzakirəsini və qarşılıqlı əməkdaşlıqlarını təşkil etməkdir. “Azərbaycan sürətlili inkişafda olan ölkələrdən biri

kimi, bu platformadan da maksimum yararlanır. Beynəlxalq aləmlə əməkdaşlığın, investisiya cəlbinin yüksəlməsində, əlaqələrin möhkəmlənməsində ölkə rəhbərliyinin Davos Forumunda davamlı iştirakının mühüm rolu var. Bilirsiniz ki, həm siyasi, həm də iqtisadi baxımdan Azərbaycan dünyanın diq-

qət mərkəzində olan ölkələrdən biridir. Qarabağın azadlığından, ölkəmizin suverenliyindən bərpasından sonra bu diqqət daha da artdı. Hazırda bir çox ölkələr Qarabağda həyata keçirilən yenidənqurma və abadlıq işlərinə qoşulublar.

Azərbaycan reallıqlarının, ölkəmizin potensialının daha detallı təqdimatı üçün Davos Forumu ciddi tribunallardan biridir. Bu Forum təkcə iqtisadi əhəmiyyətə malik

deyil, həm də böyük siyasi əhəmiyyətə malikdir. Bu nöqtəyənəzərdən Davos Forumunda müzakirələr, təqdimatlar, bəyanatlar üçün mükəmməl, vacib tribunadır, platformadır. Azərbaycan bu platformadan maksimum yararlanmağa çalışır. Azərbaycan Prezidentinin Davos Forumunda verdiyi açıqlamalar hər zaman dünyada diqqətlə izlənilir və böyük müzakirələr yaradır. Davos İqtisadi Forumu yeni dünya düzəni formalaşdığı, yeni qaydalar müəyyənləşdiyi bir dövrdə iqtisadi vacib bir platforma kimi xarakterizə edilir. Bu dövrdə Azərbaycan ölkəyə daha çox xarici investisiyanın cəlbində ma-

raqlıdır və hesab edə bilərik ki, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin bu forumda keçirdiyi və keçirəcəyi müzakirələr qısa zamanda böyük şirkətlərin Azərbaycana gəlişi ilə nəticələncək.

Forumun ilk və ikinci günündə (20 və 21 yanvar) Prezident İlham Əliyev Davosda CGTN (China Global Television Network) telekanalına müsahibə verib, “OliverWyman Group” şirkətinin Baş icraçı direktoru Nik Studer ilə görüşüb. Nik Studer “OliverWyman Group” şirkətinin beynəlxalq strateji idarəedici şirkət olaraq ölkəmizdə müxtəlif qurumlarla mümkün əməkdaşlıq istiqamətlərinə toxunub, Azərbaycanın iqtisadi transformasiya prosesinin, sığorta, maliyyə bazarının müxtəlif istiqamətlərinin inkişafı, enerji sektorunda, o cümlədən ənənəvi və yaşıl enerji sahələrində həyata keçirilən layihələrə, kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracına, bölgədə yeni ticarət imkanlarını ehatə etməklə dəyər zəncirinin lokallaşdırılmasına maraq göstərdiklərini qeyd edib. Dövlətimizin başçısı şirkətin Azərbaycana marağını dəstəkləyərək, ölkəmizin müvafiq qurumları ilə “OliverWyman Group” arasında əməkdaşlığın qurulması məsələlərinə toxunub. Azərbaycan Prezidenti yanvarın 21-də həmçinin, Davosda qarşı tərəfin müraciəti əsasında Latviya Respublikasının Prezidenti Edgars Rinkeviçs ilə görüşüb. Bu günlərdə çoxsaylı görüşlər keçiriləcək və mühüm nəticələr əldə olunması da şübhəsizdir”.

Ayşən Vəli

Multikulturalizm və tolerantlığın unikal məkanı

Azərbaycanın dünyada multikulturalizmin ən mükəmməl modelini yaratdığını dedikdə hansısa bir mübaliğə yaratmış oluruq. Mövcud mühit artıq bu fikri söyləməyə insanı sövq edir. Ölkəmizin ele bir məkanı yoxdur ki, orada bu mühit ilə qarşılaşmayasan. Azərbaycanda yaşayan qədim yəhudi, xristian, udin və digər milli azlıqların yaşayış məskənləri olan Krasnaya Sloboda, Nic və İvanovka kəndləri dövlətin daim diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. Qeyd edək ki, Azərbaycanda təkcə yəhudilərin 7 sinaqoqu, 2 orta məktəbi, 1 kolleci, 3 uşaq bağçası və Yəhudi Evi fəaliyyət göstərir. Qubada həmçinin dünya yəhudilərinin ən böyük icmalarından birinin yaşadığı məşhur Qırmızı Qəsəbə yerləşir. Qeyd edək ki, ümumiyyətlə, Quba çoxmillətli rayondur, burada 20-dən artıq azsaylı xalq yaşayır. Onların 79 faizini azərbaycanlılar, 9 faizini tatlar, 6 faizini ləzgilər, 1,8 faizini yəhudilər, 1,4 faizini türklər, 1,4 faizini xınalıqlılar və 1,2 faizini digər xalqların nümayəndələri təşkil edir. Qubadakı Qırmızı Qəsəbədə çayın bir sahilində sinaqoqlar, o biri sahilində məscidlər fəaliyyət göstərir. Bu fakt Azərbaycanda multikulturalizm və toleranlığın ənənələrinin mövcudluğunun sübutudur. İnkərolunmaz faktdır bu gün Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında xristian, yəhudi eti-

cadlı vətəndaşlar yaxından iştirak edir, töhfələrini verirlər. Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası, Azərbaycan Yəhudiləri dini icması, Avropa Yəhudilərinin Bakı dini icması, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri dini icması, Bakı Krişna Şüuru dini icması, "Yeni həyat" Xristian İncil dini icması, Gürcü Yəhudilərinin Bakı dini icması, Xilaskar Yevangelik Lüteranların Bakı dini icması və s. onlarla belə qurumlar hər bir millətə ruslara, molokanlara, yəhudilərə, tatlara, saxurların, udilərin sərbəst yaşama və dinc həyat tərzini sürməsi üçün geniş imkanların yaradıldığından xəbər verir. Ölkənin ictimai-siyasi, mədəni həyatında iştirak üçün tam bərabər hüquqa malikdirlər.

Ulu Öndərin banisi olduğu azərbaycançılıq ideyası xalqımızın multikultural və tolerant dəyərlərinin ideoloji sistemini təşkil etməklə yanaşı, ölkəmizdə yaşayan bütün etnosların vahid maraqlar və vahid dövlət prinsipi ilə mənəvi-siyasi birliliyini əlaqələndirir. Ölkəmizdəki tolerantlıq mühiti Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu istiqamətdə apardığı dövlət siyasətinin dinindən, dilindən və milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşımıza bərabər münasibətinin nəticəsidir. Azərbaycanda dini və milli mənsubiyyətdən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaş bərabər hüquqlu və öz inancına görə azaddır. Azərbaycan öz multikultural və tolerant yaşam tərzini dünyaya nümunədir. Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında davamlı inkişaf edən ölkəmiz artıq dünyada multikulturalizm, sivilizasiyalar arasında dialoq məkanı kimi qəbul edilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2016-cı ilin Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan edilməsi bir daha göstərir ki, multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması daim ölkə rəhbərliyinin diqqət mərkəzindədir.

AZƏRBAYCAN ƏHALISİNİN TƏRKİBİ ETNİK, DİNİ, MƏZHƏB BAXIMINDAN ZƏNGİNDİR

Azərbaycanda mövcud olan bu modelin

ən inkişaf etmiş ölkələrin ali məktəblərində tədris olunması, elmi mərkəzlərdə öyrənilməsi, təhlil edilməsi multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzini və dövlət siyasətini bildirdi. Çünki belə olmasaydı, müxtəlif xalqların ölkəmizdə bir ailə kimi yaşamasına lazımı şərait yaranmazdı. Azərbaycanda multikulturalizmin və tolerantlığın dünyada alternativini yoxdur. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasət kursunun layiqincə davam etdirilməsi nəticəsində bu gün Azərbaycan dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, xalqlar, müxtəlif dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır və azad fəaliyyət göstərirlər. Yəhudilik, xristianlıq və islamın, eləcə də müxtəlif inancların qarşılıqlı hörmət şəraitində Azərbaycanda yaşaması ölkəmizə marağı daha da artırır. Tolerantlıq və multikulturalizm məkanı olan Azərbaycan həm ölkədə, həm də bütün dünyada tolerantlıq və mədəniyyətlərə dialoq yaratmağı davam etdirməyi qarşıya məqsəd qoyub. Tolerantlıq mühiti dövlət-din konsepsiyasına olaraq uyğun daha da möhkəmlənib, bu sahədə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan əhalisinin tərkibi həm etnik, həm dini, həm də məzhəb baxımından zəngindir. Xalqımızın milli özəlliyi, səmavi dinlərin tarixən ərazimizdə yayılması, VII əsrdən torpaqlarımızda bərqərar olmuş İslam dininin təlqin etdiyi ideallar Azərbaycanda müxtəlif dini və milli mənsubiyyətə mənsub insanların birgə yaşayışı sahəsindəki uğurlarını artırır məqamlardandır. Bu məkanda bütün tarixi dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, eyni zamanda, dövlət vəsaiti hesabına bərpası təmin edilir. Tariximiz, xalqımız üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyan Bibiheybət, Təzəpir, Əjdərbəy, Şamaxı Cümə məscidləri və digər məscidlər yenidən qurulmuş və əsaslı təmir edilmişdir. Bakıdakı Heydər Məscidi, Gəncədə "İmamzadə" kompleksi

kimi binalar da Azərbaycan milli memarlığının və incəsənətinin nailiyyətlərinin parlaq nümunələri olmaqla yanaşı, insanların ibadət və dua etmələrinə imkan yaradır. Təbii ki, müsəlman məbədləri ilə yanaşı, pravoslav, katolik, alban kilsələrinin, sinaqoqların tikintisi, təmiri də həyata keçirilib ki, bu da Azərbaycanda dini tolerantlığın nümunəsidir. Azərbaycanda yüzillər boyu bərqərar olmuş tolerantlıq mühiti XIX əsrin əvvəllərində ölkəmizə köçürüldükləri ilk vaxtlardan alman mühacirlərinin yerli əhali ilə qısa müddətdə dərin ünsiyyət qurmasına əlverişli zəmin yaradıb. Almanların Azərbaycana ilk kütləvi köçü isə 1819-cu ilə təsadüf edir. Həmin ilin yayında Tiflisdən Azərbaycanın Yelizavetpol qəzasına köçən 194 alman ailəsi Şamaxor (indiki Şəmkir) yaxınlığında iki koloniya salıblar. Sonralar Gədəbəy, Şamaxı, Bakı, Şəmkir ərazisində də alman lüteran kilsələri tikilib istifadəyə verildi. Bakıda - 28 May küçəsində yerləşən alman kilsəsi - Kırxa da onlardan biridir. Azərbaycanda yaşayan alman icması hər bazar günü bu kilsəyə gəlib, öz dualarını oxuyur, ibadət edir və söhbət aparırlar.

"İŞĞAL ZAMANI 67 MƏSCİDDƏN 65-İ ERMƏNİSTAN TƏRƏFİNDƏN DAĞIDILMIŞDIR"

Belə bir ənənəyə sahib olan Azərbaycan təəssüf ki, erməni vandallarının təvəzüzünə məruz qalıb. Mənbələrdə göstərilir ki, təkcə XIX əsrin əvvəllərində İrəvanda 8 karvansaraya mövcud olmuşdur. Culfa, Gürcü, Zərrəbi xan (Sərraxana), Tahir, Sulu, Susuz, Avşar, Hacı Əli karvansaralarında üst-üstə 851 köşk mövcud olmuşdur. İrəvanda Şərqi memarlıq üslubunda 8 hamam - Şəhər, Zal xan, Şeyxülislam, Mehdi bəy, Hacı Bəyim, Təpəbaşı, Hacı Əli, Hacı Fətəli, Kərim bəy hamamları mövcud idi. Göy məscid İrəvan şəhərinin tarix muzeyi yerləşdirilmiş, Zal xan məscidi rəssamların sərgi salonuna çevrilmişdi. Erməni vandalları İrəvan qalasını və onun içərisində yerləşən bütün tarixi-memarlıq abidələrini tədrisən yer üzündən silmişdilər. Qarabağda və Qərbi Azərbaycanda tarix və mədəniyyət abidələrinin dağıdılması, ermənilərin özbaşınalığı "Silahlı münaqişə baş verdikdə mədəni dəyərlərin qorunması haqqında" 1954-cü il Haaqa Konvensiyasına, "Arxeoloji irsin mühafizəsi haqqında" 1992-ci il Avropa Konvensiyasına, Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında" UNESCO-nun 1972-ci il konvensiyasına ziddir. Prezident İlham Əliyev çıxışlarında ermənilərin vandallıq əməllərini ifşa et-

mişdir. "İşğal dövründə Ermənistan Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində şəhər və kəndləri, bütün mədəni və dini abidələri qəsdən dağıdıb. Hətta qəbiristanlıqlar yerlə-yeksan edilib", - deyərək bildirib ki, Ermənistanın məqsədi əsrlər boyu həmin ərazilərdə yaşamış azərbaycanlıların izini silmək olub.

Cənab Prezident onu da bildirib ki, erməni mədəni irsi həm Bakıda, həm də Qarabağda mühafizə olunur: "Bununla belə, işğal zamanı 67 məsciddən 65-i Ermənistan tərəfindən dağıdılmışdır. Bu barədə heç bir söz belə deyilmir. Onlar məscidlərimizdə donuz və inək saxlayırdılar, şəhərlərimizi və kəndlərimizi yerlə-yeksan ediblər".

Ziddiyyətlərlə zəngin iyirmi birinci yüzillikdə Azərbaycan ənənələrinə sadiq qalaraq milli mənəvi dəyərlərə önəm verərək islamofobiya, islam adından sui-istifadə edərək qırğınlar törədənə malik olduğu dəyərləri ilə çağırışlar edərək onları sülhə, dostluğa dəvət edir. Çağırışları ilə bütün dünya xalqlarına, bütün dünya dövlətlərinə Azərbaycanın bugünkü həqiqətlərini bəyan edir. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğuladığı kimi, "Azərbaycan modeli, Azərbaycan nümunəsi bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində öyrənilir. Bizim bu istiqamətdəki siyasətimiz artıq özünü həm ölkəmizdə, həm bölgədə və həm də dünyada təsdiq etmişdir. Biz öz milli mənəvi, dini dəyərlərimizə sadiq, onları qoruyuruq, eyni zamanda, müsəlman aləmində həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi üçün səylərimizi əsirgəmirik".

Sülhə nail olmaq imkanlarına maneə törədən qeyri-sabit dövlətlər Azərbaycanda əmin-amanlıqdan, tolerantlıq ənənələrini görürlər. Azərbaycan istər ölkə səviyyəsində, istərsə də beynəlxalq səviyyədə dinlərarası və çoxmədəniyyətli harmoniyanın inkişafına təkan verir və bu nailiyyətin davamlı olması üçün tədbirlər həyata keçirir. Ümumdünya Mədəniyyətlərə Dialoq Forumu, Dünya Dini Liderlərinin Forumu, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu və onlarla belə tədbirləri keçirməklə, dünyanın diqqətini özünə cəlb edən Azərbaycan bu və ya digər tədbirlərlə xalqlar və dövlətlər arasında əməkdaşlığa xidmət edir. Sülh içində yaşayan plüralist və demokratik cəmiyyətlər qurmaq üçün dağıdıcı cərəyanlara qarşı birlikdə mübarizə aparmağın vacibliyi əsas məsələ kimi bu və ya digər məsələlər müzakirə olunur.

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin məlum sərəncamları ilə ölkəmizdə 2016-cı ilin "Multikulturalizm ili", 2017-ci ilin isə "İslam Həmrəyliyi ili" elan edilməsi bəşəri dəyərlərə olan ali münasibətin daha bir təzahürü idi. Dünya ictimaiyyəti Azərbaycanın nümunəvi tolerantlıq, multikulturalizm modelini, dinlərarası dialoq mədəniyyətini qəbul edir və öyrənir. Təbii ki, hər hansı bir cəmiyyətdə sosial tolerantlığın bərqərar olmasında və multikultural dəyərlərin tərəqqisində siyasi hakimiyyətin iradəsi əvəzsizdir.

BAKIDA ERMƏNİ KİLSƏSİ QORUNUB-SAXLANILIR

Ölkəmiz sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayır. "Ölkəmizdə sabitliyin mənbəyi xalqımızın iradəsidir, xalqımızın seçimidir", - deyən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev bu gün ölkəmizin dünya miqyasında sabitliyi ilə seçilən ölkələrdən birinə çevrildiyini bildirib. Belə bir ölkə multikultural və tolerant dövlət kimi də tanınır. Azərbaycan yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Azərbaycan multikulturalizm ideyasını irəli sürdüğü vaxtda, Ermənistan tərəfindən işğal dövründə sayısız-hesabsız abidələrimiz dağıdılmışdır. Qarğabazar kəndində Cəlif türbəsi, Aşağı Veysəlli kəndində Mirəli türbəsi, Qocəhmədli kəndində məscid binası, Horadiz kəndində məscid binası, Horadiz kəndində İmamzadə türbəsi, Fuzuli şəhərində məscid binası, Aşağı Aybasandı kəndində İbrahim türbəsi və s. onlarla belə tarixi əhəmiyyətli abidələr işğal dövründə erməni vandallığına məruz qalmışdır.

Memar Kərbəlayi Səfıxan Qarabağı tərəfindən XIX əsrin ikinci yarısında Şuşa şəhərində inşa edilmiş Gövhər ağa məscidi erməni terrorunun qurbanına çevrilib. Ermənistanın işğalı nəticəsində saysız mədəni abidələr dağıdılmışdır. Azərbaycanın ən nadir tarixi abidələri onun tarixini, adət və ənənələrini, onun mədəni kökünü özündə ehtiva edir. Amma Bakıda erməni kilsəsi qorunub-saxlanılır və bu gün də fəaliyyət göstərir. Təkcə elə bu fakt xalqımızın tolerantlığının bariz göstəricisidir.

Qubadlı rayonunun Məmər kəndindəki məscidin qəsdən dağıdılması və talan edilməsi, tarixin mənim-sənilməsi və saxtalaşdırılması təcavüz siyasətinin bariz sübutudur. Ermənilərin bu əməli "Arxeoloji irsin qorunması haqqında" 1992-ci il tarixli Avropa Konvensiyası və "Silahlı münaqişələr zamanı mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasına tam ziddir. Onların etdikləri "Mədəni sərvətlərin qeyri-qanuni dövriyyəsi haqqında" Paris Konvensiyası, UNESCO-nun "Ümumdünya mədəni və təbii irsin qorunması haqqında" 1972-ci il Konvensiyası ilə də ziddiyyət təşkil edir.

XII ƏSR ABİDƏSİ QARACA ÇOBANIN QƏBRİ YANDIRILIB

Məkrli niyyət və mənfur siyasət sahibi olan ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri vandalizm hərəkətləri hər zaman pislənilib. 2006-cı ilin iyununda ermənilərin işğal edilmiş Xocavənd ərazisində törətdikləri yanğınlar nəticəsində yaşı 800 il olan XII əsr abidəsi Qaraca Çobanın qəbri yanıb. Ermənilərin törətdikləri yanğınlar e.ə. II minilliyə aid olan Nərgiztəpə mədəni abidəsini külə döndərmiş, yanğının yaratdığı yüksək temperatur nəticəsində Qaraca Çobanın qəbri parça-parça olmuşdur. Yanğınlar nəticəsində qədim türk tayfalarına mənsub olan "Əfşarlar qəbiristanlığı" da məhv edilmişdir. Ermənilər Azərbaycan xalqının tarix və mədəniyyətinə dair fakt və həqiqətləri saxtalaşdırmaqla bərabər, abidələrin görünüşünü və yazılarını da süni şəkildə "erməniləşdirmişlər". Bütün bunlara baxmayaraq, Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə olan tarixi dini abidələrimiz yenidən qurulur, təmir və bərpa olunur.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

"Azərbaycan Davos Forumunda etibarlı tərəfdaş kimi qəbul edilir"

"Azərbaycanın 30 ilə yaxındır ki, fəal iştirak etdiyi beynəlxalq tədbirlər sırasında Davos İqtisadi Forumu xüsusi rola malikdir. Bu il 55-ci iclasını keçirən Forumda global iqtisadi məsələlər ətrafında ciddi müzakirələr aparılır, panel iclaslar keçirilir. Nüfuzuna görə Davos Forumu yüksək reytingə malikdir və bu səbəbdən də burada aparılan müzakirələrə diqqət də yüksək olur. Cənubi Qafqazda lider mövqeyə malik olan Azərbaycan hər il sosial-iqtisadi, siyasi, enerji, nəqliyyat və digər sahələrdə uğurlar əldə edir və bu nailiyyətlərə dünyanın marağı getdikcə daha da artır. Azərbaycanın Davos İqtisadi Forumunda iştirakı və fəallığını ilbəl artırması Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi sayəsində ölkəmizin davamlı uğurları ilə bağlıdır. Dövlət başçısı hər il keçirilən iclaslar çərçivəsində çıxışlar edib, panellərə qatılıb, çoxsaylı suallara cavab verir". Bu sözləri Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Aydın Hüseynov SİA-ya açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan Davosada yüksək etimad qazanmış ölkədir: "Ölkəmiz bu hörmətin əlaməti olaraq 2013-cü ilin aprelin 12-də Dünya İqtisadi Forumunun iştirakçıları Bakıda qəbul edib. Dünyanın iqtisadi vəziyyətini proqnozlaşdıran tanınmış iqtisadçılar, ekspertlər, dövlət və hökumət nümayəndələri Bakıda bir araya gələrək bəşəriyyəti narahat edən mühüm iqtisadi məsələləri müzakirə etdilər. Bakıda Davos Forumunun keçirilməsini ekspertlər Azərbaycanın iqtisadi və siyasi qələbəsi və son illər bu sahədə qazandığı nailiyyətlərin nəticəsi kimi qiymətləndirirlər. Çünki ilk dəfə idi ki, Davos Forumu Qafqaz və Mərkəzi Asiyada keçirilirdi. Region ölkələri arasında Azərbaycanın seçilməsi isə məhz ölkəmizin bölgədə əhəmiyyətini göstərən əsas faktorlardan biri idi. 2013-cü ildə Dünya İqtisadi Forumunun Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın global biznes ölkəsi kimi tanınması

üçün də mühüm hadisə oldu".

Aydın Hüseynov qeyd edib ki, Dünya İqtisadi Forumu iqtisadiyyatın rəqabətə davamlılığı baxımından Azərbaycanı 2013-cü ildə 46-cı yerdə qərarlaşdırmışdı və bu sahədə ölkəmiz ardıcıl olaraq dörd il MDB məkanında birinci yerdə qərarlaşıb: "Azərbaycanla Dünya İqtisadi Forumu arasında səmərəli tərəfdaşlığın mühüm nəticəsi olaraq Dördüncü Sənaye İnqilabı (4Sİ) Şəbəkəsinin Azərbaycan Mərkəzi fəaliyyətə başlayıb. Mərkəzin fəaliyyəti ölkəmizin müxtəlif texnologiyalara əsaslanan sürətli inkişaf tempinə nail olmasına, regional rəqəmsal əməkdaşlığın genişlənməsinə töhfə verməkdədir. Həmçinin 4Sİ yüksək texnologiyalar və rəqəmsal iqtisadiyyat quruculuğunda və rəqabətqabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda davam edən 55-ci Forum şərhçivəsində Cənab Prezidentin dünyanın aparıcı şirkətlərinin rəhbərləri ilə keçirdiyi səmərəli görüşlər, hökumət üzvləri ilə apardığı siyasi dialoqlar Azərbaycanın qüdrətli dövlət kimi dünyada etibarlı tərəfdaş olduğunu təsdiqləyir".

Keyransə Piriyyə

MƏTLƏB

Metlebsalahov@mail.ru

Pensiya yaşını 50-yə salın, daha QOCALMAQ OLMUR...

Elə bir çətin mövzudur ki, lap yüz ilin jurnalisti də olsan, bu məsələdə haradan başlayıb harada fikrini bitirəcəyini yaqın etmək qəliz məsələdir. Ölümün getdikcə cavanlaşdığı, məzarlıqlardakı baş daşlarında yaşı 50-ni ötməyənlərin getdikcə çoxaldığı, əvəzində qocalmağın, ömrün ixtiyar zirvəsini yaşamağın getdikcə eyni sürətlə xam xəyala çevrildiyi bir dövrdə yaşayırıq. Geni dəyişilmiş, min cür xəstəlik mənbəyi olan saxta "qidalarla" baş gırləyib, sadəcə, günü günə caladığımız bir dövrdür. Adi suyun belə, dilə gətirmək ağır da olsa "təkrar emal edilib" yenidən özümüzə qanı qiymətinə satıldığı bir zamanda. Uşaq vaxtı yaylaqlarda qayanın dibindən sıyrılıb gələn buz bulaqlardan, rəhmətlik Hacı Zeynalabdin ağanın çəkdiyi "Şollar" suyundan içərdik. İndi "filtirlənmiş" ikinci əl sularla mədəmizi doldurub xərcəngə "gəl-gəl" deyirik.

Biz uşaq olarkən yaşı səksənə, doxsanı ötən qocaları görmək adi hal idisə, indi yetmiş yaşlı ixtiyarları görməyin özü təəccüblü hadisə sayılır. İnternet əsrindəki stres və sosial gərginliklər, yaşamaq, həyatda ayaq üstündə qalmaq çətinliklərinin dözülməz olduğu, sosial problemlərdən əmələ gələn psixoloji problemlər insanı hər gün və sürətlə ölümün ağışına atır. Bəli, məhz sosial problemlər stres və ən təhlükəli xəstəliklər üçün ələdüşməz "sərvətə" çevrilib. Azərbaycan xalqı daima mehriban, gülürüz təbiəti ilə seçilib. Amma bu gün zəmanənin, sosial problemlərin gətirdiyi gərginlik elə pik həddə çatıb ki, yolda ötərkən kimə salam vermək, hal-əhval soruşmağın özü belə qan-qada yaradacaq qədər təhlükəlidir. Streslə, sosial şəbəkə "canavarının" mənfı informasiyaları ilə yüklənmiş Azərbaycan cəmiyyəti səmimi ünsiyyəti, hal-əhval tutmaq adətlerini çoxdan yadırgayıb desəm yaqın ki, bu yazını oxuyan əksəriyyət mənimlə razılaşacaq. Qabaqlar yolda-izdə bir "sabahın xeyir", demək, hal-əhval soruşmaq adətimiz vardı. İndi kimə yaxınlaşıb kefini soruşsan psixoloji bomba kimi partlayır, acı cavab verir, hətta bir gülümsəyib salamlamaq davaladalaşa belə səbəb olur.

Əlbəttə, hər şeyi də zəmanənin boynuna yıxmaq olmaz və yaşadığımız zamanı "günah keçisi" elan etmək qəti məntiqli deyil. Çünki zaman məhfumu bizimlə yanaşı, həm də bütün planetdəkilər üçün keçərlidir. Sadəcə, biz cəmiyyət olaraq elə bir ağır illər və stres dolu zaman keçiririk ki, həm sosial problemlər, həm də qidalandıığımız qidalar bizi elə gəncliyimizdəcə qocaldır, qocalmaq arzusu isə, artıq elə arzu olaraq da qalır. Bizləri qocaldan təkcə problemlər deyil, həm də QIDA XƏRCƏNGİDİR!

Bir haşiyə çıxmasam olmaz. Bu yazını oxuyan hər kəs mənimlə razılaşar ki, artıq təbii qida deyilən məhfumu beyin hüceyrələrimizdən silmişik. Çünki ölkəmizdə təbii qida da artıq qəhətə çıxıb, əvəzində marketlərdə geni dəyişilmiş, insan sağlamlığı üçün ölüm saçan yalançı "qidalara" at oynadır. İri supermarketlərdə əsl mənşəyi və real qiyməti məlum olmayan ərzaqların adamın gözünə girdiyi bir vaxtda yaşayırıq.

Hər gün nələr yeyirik? Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi filtirlənmiş, kimyəvi qatqı əlavə olunmuş "su" içirik, qatqı əlavə olunmuş yalançı "süd", təkcə elə rəngini ağartmaq üçün neçə ton gübrə vurulan və ən aşağı kateqoriyalı "undan" hazırlanan, ən dəhşətli xəstəlik törəyicisi sayılan zavod çörəyi, evlərilən çirkli suların həddən artıq xorla doldurulması - bütün bu sadaladıqlarım dəhşətli de olsa gerçək həyatımızın acı tablosudur. Hətta artıq süni ət və süni düyü dövrünün başlanmasına "bismillah" da edilib...

Bəli, hər şey artıq sünidir. Bu süni qida dövründə bir də kasıb kütlənin ayaqüstü öz mədəsini aldatmaq üçün gündəlik aldığı 2-3 manatlıq dənərlər də mənşəyi naməlum, hətta insan orqanizmi üçün həddindən çox təhlükəli "ətlərlə" zəngindir. Bu murdar ətlərdən hazırlanan dənərlərdən zəhərlənmə faktları kəllə-çarxa çıxıb artıq.

Və bütün bu sadaladıqlarımdan sonra yaşlanma, ömrün ixtiyar yaşına çatmaq da eləcə xəyala dönnən arzu kimi ürəyimizdə qalıb bizi sızladacaq. Çünki bu cür "qidalarla", sosial problemlər və streslərlə ancaq 50-yə çatmaq olur. O da hələlik. Bir neçə ildən sonra 50 yaş da əlçatmaz olacaq əzizlərim. Mütələq pensiya yaşını 50-yə qədər endirməliyik ki, heç olmasa pensiya üzü görə tapılsın. Ciddi sözümdür, zarafat etmirəm, acı gerçək belədir. Çünki murdar dənərlərlə, "ikinci əl" sularla, palma yağı ilə uzağı 50-yə qədər yolumuz var...

Gürcüstan rəhbərliyi Trampın dövründə iki ölkə arasında münasibətlərin yaxşılaşacağına ümid edir. Müxalifətin müxtəlif arzuları var. Onlar hökumətə qarşı sərt sanksiyalardan daha çox razıdırlar. Yaxşı, Trampın Gürcüstanı növbəsi hələ çatmayıb? Trampın andıçmə mərasimi Gürcüstanda həm indiki hakimiyyət, həm də müxalifət tərəfindən aktiv şəkildə şərh olunur. Hər iki tərəf Trampın inauqurasiyasını alqışlayır və ümid edir ki, o, ABŞ administrasiyasının siyasətinə düzəlişlər edəcək - lakin gözləntilər fərqlidir.

"Gürcü Arzusu"nun arzusu...

"Gürcü Arzusu" indiyədək görünməmiş böhrana çatan münasibətlərin "yenidən qurulmasının" Trampdan asılı olduğunu iddia etməkdə davam edir və onlar yeni prezidentin Bayden administrasiyasının sanksiyalarını qaldıracağını gözləyirlər. "Mən çox ümid edərəm ki, Trampın rəhbərliyi altında

ABŞ ilə strateji tərəfdaşlığı mütləq bərpa edəcəyik! Güclü Amerika - güclü Gürcüstan!" - Xazaradze yazıb.

"Strategy Agmashenebeli" və "Birlik" koalisiyasının lideri Giorgi Vaşadze Vaşinqtondan olan jurnalistlərə deyib ki, İvanişvilinin komandası "yanlış gözləntilərlə ayrılmalı olacaq". "Gürcüstan xalqı Tramp administrasiyasının tam dəstəyindən həzz alacaq. Demokratiyanı pozan, xalqın iradəsini saxtalaşdıran, Gürcüstanı Rusiyaya qəbul etmək istəyənlərin hamısı sanksiyalar gözləməli, çoxlu başağrısı gözləməlidir", - Vaşadze bildirib.

Amerika cavabı

Bayden administrasiyası İvanişvilini Ru-

biz Gürcüstan-ABŞ münasibətlərini keyfiyyətə yeni mərhələyə çıxara biləcəyik" - "Gürcü arzusu" tərəfindən Gürcüstanın altıncı prezidenti kimi təsdiqlənən Mixail Kavelaşvili əlavə edib ki, "prezident Trampa məqsədlərinə çatmaqda, bəyan etdiyi dəyərləri qorumaqda və global çağırışlarla mübarizədə uğurlar arzulayıram!".

"Gürcü Arzusu"nun baş naziri İrakli Kobaxidze isə X-də yazıb ki, "Donald Trampı yenidən ABŞ prezidenti seçilməsi münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Onun rəhbərliyi qlobal sülhə və ABŞ ilə Gürcüstan arasında münasibətlərin möhkəmlənməsinə töhfə verməlidir. Prezident Tramp, bu mühüm yolda sizə uğurlar arzulayıram!". Bundan əvvəl "Gürcü Arzusu" dəfələrlə bəyan etmişdi ki, onlar Trampı ənənəvi dəyərlər məsələsini müdafiə etməkdə öz həmfikiriləri hesab edirlər və gürcü-amerikan münasibətlərindəki böhranı ABŞ-da geniş vüsət alan "qlobal müharibə partiyası" ilə əlaqələndiriblər.

Trampın andıçmə mərasimi zamanı və ondan sonrakı ilk açıqlamaları "Gürcü arzusu"na nikbin bəyanatlar verməyə əsas verib. Partiyanın icraçı katibi Mamuka Mdinaradze yazıb ki, Amerikanın yeni prezidenti həm müxalifətin, həm də Gürcüstanın 5-ci prezidentinin arzusunu tənqid etdiyi mövzularda aydın mövqe tutub: "o cümlədən, suverenlik, ləyaqət və mövcudluğu faktı...".

Zurabişvili və müxalifət nəyə ümid edir?

Gürcüstanın müxalifət liderləri və beşinci prezident Salome Zurabişvili Tramp administrasiyasının "Gürcü arzusu" hökumətinin legitimliyini tanımayacağına, sanksiyalar vasitəsilə təzyiqli artırıacağına və yeni

seçkilərin məcburi keçirilməsinə kömək edəcəyinə ümid edir. Zurabişvili və konqresmenlər vasitəsilə dəvət alan bəzi müxalifət liderləri bu günlərdə ABŞ-da inauqurasiya tədbirlərində iştirak ediblər. Həmin vaxt Tiflisdə Rustaveli prospektində gürcü-amerikan dostluq yürüşü keçirilib. "Mən prezident Donald Trampı yeni səlahiyyət müddətinin başlaması münasibətilə təbrik edirəm... Onun andıçmə mərasimində iştirak etmək və ABŞ-la strateji tərəfdaşlığını bərpa etmək əzmində olan gürcü xalqını təmsil et-

mək şərəf idi", - Zurabişvili X-də yazıb. O, həmçinin ABŞ-ın yeni dövlət katibi Marko Rubioya Rusiya və Çinin regiondakı maraqlarına qarşı çıxmaq üçün müraciət edib.

Lelo və Güclü Gürcüstanın lideri Mamuka Xazaradze isə sosial şəbəkələrdə israr edir ki, Vaşinqton artıq "İvanişvilinin qeyri-legitim hökumətinə" münasibətini müəyyən edib. "Biz bilirik ki, Amerikada ölkənin daha da demokratik inkişafı, azadlıq və Avropaya inteqrasiya yolunda güclü müttəfiqimiz və dostumuz var. Yeni seçkilərdən sonra biz

siyanın maraqları naminə Gürcüstanın demokratik və Avro-Atlantik gələcəyinə zərbə vurmaqda ittiham edərək, "Gürcü arzusu"nun hərəkətlərinə qarşı sərt mövqe nümayiş etdirib. Noyabr ayında Dövlət Departamenti Gürcüstanla strateji tərəfdaşlığı dayandırdığını elan edib. 2024-cü il dekabrın sonunda ABŞ İvanişviliyə qarşı maliyyə sanksiyaları tətbiq edib və Daxili İşlər Nazirliyinin rəhbəri "Maqnitski siyahısına" əlavə edilib, təhlükəsizlik rəsmilərinə, "Gürcü arzusu"nun liderlərinə, nazirlər və onların ailə üzvlərinə qarşı da viza sanksiyaları qəbul edilib. Hazırda ABŞ Konqresində "Gürcü arzusu"nun tanınmasını qadağan edən qanun layihəsi ikipartiyalı qrup tərəfindən təqdim edilib.

Gürcüstan müxalifətinin Vaşinqtonda fəal tərəfdarı var, respublikaçı konqresmen Co Vilson daim İvanişvili hökumətinin tezliklə "tarixin zibil qutusuna" düşəcəyinə inandığını bildirir. Salome Zurabişvilinin inauqurasiya tədbirlərinə dəvət göndərən də Uilson idi. Son bir neçə həftə ərzində o, "Gürcü kabusunun tanınmaması haqqında Akt" kimi bəyanatları və qanun layihələri ilə Gürcüstan hökumətinə hücum edir. Uilson iddia edir ki, Tramp administrasiyası nəinki "Gürcü arzusu"na qarşı sanksiyaları ləğv etməyəcək, həm də yeni və hətta daha sərt sanksiyalar tətbiq edəcək. Donald Trampın özü və onun yeni administrasiyası hələlik Gürcüstan məsələsinə münasibət bildirməyib.

V.VƏLİYEV

Toy əsrlərdən bəri xalqımızın böyük dəyər verdiyi, təntənəli şəkildə qeyd etdiyi mərasim olub. Bunun müəyyən səbəbləri var. O səbəblərdən birincisi xalqımızın möhtəşəm ailə dəyərlərinin olmasıdır. Bu dəyərlər əsrlərin süzgecindən süzülərək formalaşmışdır. Formalaşdıqca da müqəddəsleşib. Biz ailəni hər zaman müqəddəs hesab etmişik. Ailənin qurulması həyatımızın unudulmaz anı olub. Valideynlər hər zaman övlad toyu görməyi arzulayıb, bu toyu taleyin ən gözəl bəxşişi hesab ediblər.

Nikaha daxil olmağı, ailə qurmağı xalqımız vacib bir əməl kimi qəbul edib. Və bu, bütün ailələrdə tələp olunub. O dərəcəyə çatdırılıb ki, mərhələli şəkildə həyata keçirilən, vaxtı çatanda vacib sayılan məsələlərdən biri olub. Xalqın folklorunda, yazılı və şifahi ədəbiyyatında ailə dəyərlərimizi özündə əks etdirən çoxsaylı məqamlar vardır. Bu dəyərlər isə toydan başlayır. Belə isə toylarımız barədə danışaq, görək nələr unutmuşuq, nələr yaşadırıq...

Elçilik

Bugündən dünyə baxarkən toy adətlərinin bir çoxunun ixtisara salındığını, digərlərinin isə formasının dəyişdirildiyinin şahidi ola bilərik. Bunlar barədə söhbət edəcəyik. Hələlik toyaqədərki mərhələnin birincisindən danışaq. O mərhələ ki, hələ də yaşadıdır. Bu, elçilikdir.

Deməli, oğlan və qız bir-birini sevir, vaxtı çatanda oğlan bu barədə anası ilə söhbət edir. Ana da bu barədə ataya danışır. Eyni zamanda qız da öz anasına ürəyini açır. Filankəsə ailə qurmaq istədiyini bildirir. Hər iki ailə araşdırmalara başlayır. Araşdırma deyəndə ki, bir soraqlaşdır ki, görsünlər həmin ailə necə ailədir, onlarla bunların söz-söhbəti tutar, ya yox. Və yaxud da digər məsələlər var ki, onları öyrənəndən sonra toy baş tuta da bilir, tutmaya da.

Məsələn, soraqlaşma zamanı elə məsələlər ortaya çıxır ki, qız anası qızına "biz onlarla qohum ola bilmərik, çəkil otur yerində", - deyir. Elə məsələlər olur ki, oğlan anası oğluna "biz o qarıya gedə bilmərik, ay bala, bu söhbəti bağla", - deyir. Yüzlərlə bu cür mənzerənin şahidi olmuşuq. Lakin bundan sonra qohumluq yarana da bilir, yaranmaya da. Bu da gənclərin ısrarına bağlı olur. Və burada böyük nəsihəti dinləmək məqamını xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır, ona görə ki, sonrakı peşmançılığın da dəfələrlə şahidi olmuşuq.

Ailələrin razılığı olmayanda bəzən qız evi tərkdir və sevdiyi oğlanla gedir. Buna qız-qaçırma deyirlər. Onlardan nikaha daxil olanlar da, olmayanlar da olur ki, olmayanlar gələcəkdə problemlərlə üz-üzə qalırlar. Belə ailələrdən uğurlusu da, uğursuzu da olur.

Qayıdaq söhbətimizə. Deməli, soraqlaşma müvəffəqiyyətlə bitəndən sonra ana yaxın qadın qohumları necə deyirlər, başına yığır və qızgile tanışlığa gedir. Bu, həm də kiçik elçilik hesab olunur. Bu mərasimdə qız tərəfdən də yaxın qadın qohumları iştirak edir. Söhbət əsnasında tərəflər bir-birilərinə tanıyır, yaxınlaşırlar. Tanışlıqdan sonra bö-

Toy adətlərimiz: dünəndən bu günə nə qalıb?..

na görə öz aralarında razılaşma şəklinə həyata keçirilir. Ailələr var ki, "bəlge" və yaxud evdə kiçik nişanqoyma ilə kifayətlənir. Ailələr də var ki, geniş nişan keçirir, hansı ki, iki ay sonra toy olacaq.

Nişanı qız tərəfi ev şəraitində və yaxud şadlıq evində keçirir. Nişanqoyma mərasiminə oğlan evi xonçalarla gəlir. Bu xonçalarda gəlin üçün zinyət, geyim, bəzək əşyaları, şəkərbura, paxlava, badambura olmaqla, müxtəlif şirniyyatlar olur. Şirniyyatlardan mərasimdəki bütün qonaqlara paylanır.

mədən qurulan çoxsaylı ailələr də var. Onlar yalnız dini qaydada, yəni kəbin kəsdirməklə evlənir. Lakin bunu anlamaq bir o qədər çətin deyil ki, rəsmi nikah olmadan birlikdə yaşamaq doğru olmayan hal-günahdır. Bu, həm də sonrakı illərdə ailələrin çoxsaylı problemlərlə üzleşməsi ilə nəticələnir. Odur ki, əziz valideynlər, rəsmi nikah olmadan qızlarınızı evdən çıxarmayın.

Nikah ailənin təməli daşdır. Bu təməli sadəcə kəbinlə əvəzləşdirmək bünövrənin düzgün qoyulmaması deməkdir. Düşünürəm ki, kəbin ailəyə ailə statusu verə bilməz. Ən əsasını söyləyək, rəsmi nikah olmayan ailələr uşaq dünyaya gələn zaman ona doğum haqqında şəhadətnamə alarkən çətinliklə üzleşir. Və heç istəmədiyimiz hal, boşanma vəziyyəti yarananda rəsmi nikahın olmaması hər iki tərəf üçün problem yaradır.

yük elçiliyin vaxtı təyin olunur.

Bu isə toyaqədərki ikinci mərhələ hesab olunur. Böyük elçiliyə kişilər qadınlarla birlikdə gedirlər. Burada əsas məqam həm kişi, həm də qadınlar arasında ağsaqqal və ağbırçəklərin mütləq olmasıdır. Yəni adətlərimizə görə xeyir işin təməlini ağsaqqal və ağbırçəklər qoymalı, xeyir-duanı onlar verməlidir. Beləliklə, 8-10, bəzənsə bundan bir qədər də çox sayda adam yığılır, qız evinə elçiliyə gedir. Bu dəfə də ailələr bir-biri ilə tanış olur, söhbətləşir. Daha sonra isə ağsaqqal söhbəti açır, qızı el qaydasına görə ata-anasından istəyir. Razılıq olanda oğlan evi şirin çay istəyir. Süfrəyə şirin çay gətirilir. Nəlbəkiyə oğlan evi tərəfindən şirinlik olaraq pul qoyulur.

Nişanqoyma mərasimi

Nişandan əvvəl bəzi regionlarda "bəlge" adı verilən mərasim də keçirilir. Yəni elçilik zamanı oğlanın anası qıza yaylıq və üzük verir. Buna "bəlge" deyirlər. "Bəlge", yəni "nişan etmək", "adlandırmaq" kimi anlama gəlir. Əvvəllər "bəlge"dən sonra toy yaxın vaxtda keçiriləcəkdir, nişan qoyulmurdu, yox, əgər bir il, il yarım sonra olacaqdırsa, nişan qoyulurdu.

Hazırda isə bu mərasim ailələrin imkanı-

Mərasim iştirakçıları həmin şirniyyatları evə-övladlarına aparır və inanca görə bu nişan şirniyyatlarından dadmaq onlara da belə xoş günün qismət olması anlamına gəlir.

Nişanqoyma toyaqədərki ən maraqlı, şənlikli mərasimlərdən biridir. Nişanlanmaq iki gəncin həyatına yenilik gətirir, onları çıxdıqları yeni bir yolda birləşdirir. Nişan üzüyü iki gəncin bir-birinə məhəbbətinin tərənnümü kimi rəmzi mənə daşıyır.

Həmin gündən qız oğlanın, oğlan qızın üzünü barmağında gəzdirməklə, artıq yeni bir həyata qədəm qoyduqlarını ətrafdakı insanlara bəyan edirlər.

Nikah

Ta qədimdən nikah günü evlərimizdə təntənəli şəkildə qeyd olunub. Bunun üçün analarımız süfrə açır, üzünə min bir adda, ləzzətdə şirniyyatlar düzür, yeməklər hazırlayıb. Bütün yaxınların, rəfiqə və dostların iştirak etdiyi nikah mərasimi süfrə başında, deyib-gülməklə, subaylara da bu günün nəsi olmasını diləyi ilə xatirələrə köçür.

Nikahlanmağımızı təsdiq edən sənəd evimizin ən yuxarı hissəsində, etibarlı bir yerdə saxlanılıb. Hər zaman qorunub. Bütün bunlar isə yenə də ailəyə verdiyimiz dəyərdən, iki gəncin rəsmi şəkildə bir araya gəlməsinə müqəddəs yanaşmağımızdan qaynaqlanıb. Hər il nikah gününün qeyd olunması, bu münasibətlə evlilərin bir-birinə hədiyyələr bağışlaması bu müqəddəsliyin göstəricisidirsə, ailələrimizdə Gümüş, Qızıl, Brilyant toyların qeyd edilməsi isə bu xalqın nikah verdiyi dəyərin bariz nümunəsidir.

Lakin təəssüf ki, bu gün rəsmi nikaha gir-

Xınayaxdı idi, oldu ciyər axşamı

Bu gün "ciyər axşamı" deyilən mərasim vaxtilə xınayaxdı idi. Xınayaxdı toydan bir gün əvvəl keçirilirdi. İndiki kimi yeyib-içmək, israfçılıq yox idi xınayaxdılarda. Sadəcə şirniyyatlarla bəzədilmiş çay süfrəsi açılırdı. Axşam oğlan evində mağarda toy çalınanda bir dəstə gənc toydan çıxar, uzaq məsafəyə maşınla, yaxın məsafəyə piyada qız evinə xınayaxdıya gedərdilər. Oğlan evində isladılmış xına xonçada qız evinə aparılar, gəlinə xına yaxıldıqdan sonra oğlana göndərilirdi. Oğlan da çeçələ barmağını xınaya batırmaqla bu müqəddəs ittifaqa daxil olmağının sevincini yaşayardı.

Qız evində də yolboyu haxıştalar deyilər, qız evinə çatanda isə bu haxıştalar qız və oğlan adamları arasında deyişmə formasına keçərdi. Hamı rəqs edər, sonra gəlinə xına qoyulardı. Xınayaxdı mərasimini bir qədər yaşlı qadın həyata keçirirdi. Xına qoyulduqca gəlinə xeyir-dua verər, xoşbəxtlik, səadət arzulayardı. Sonra isə süfrə başında şirniyyatlarla çay içilər, gənclər yenə də toya qayıdardılar.

Bu gözəl adətimiz indi unudulub, yerini ciyər axşamı alıb. Həm qız, həm də oğlan toyundan bir gün əvvəl ev yiyəsi qazan-qazan yemək hazırlayır. Bu yemələr xaş və ciyər qovurması olur. Sabah toyda iştirak edənlərin əksəriyyəti bu ciyər axşamında olur. Məsələn üzünə yeməklə bərabər, spirtli içkilər düşülür. Yeyib içmək bitəndən sonra isə gəlinə əvvəlki xınayaxdılardan tamamilə fərqli xına qoyulur. Bu mərasim o qədər soyuq şəkildə keçirilir ki, hər dəfə ötən illəri xatırlamaq, "heyif o illərdən", - deməli olursan. Ciyər axşamı oğlan evindədirsə, bu, sadəcə yemək-içmək məclisi olur.

Əvvəlki Səh. 11

Maraqlıdır ki, sabahısı toy edən ev sahibi nə üçün bu qədər xərci də üzərinə götürür? Bu nə adətdir, haradan gəlib o gözəl, sadə xınyaxdıları əlimizdən aldı...

Bəzən isə qızlara valideynləri tərəfindən kafe və restoranlarda xınyaxdı keçirilir. Bu isə tamamilə israfçılıqdır. Çünki eynilə toyu xatırladır. Yeni bir gün sonra buna bənzər bir toy da keçirilir. Bütün bunlar isə adətlərimizi unutmamızla yanaşı, israfçılıq və yorğunluqdan başqa bir şey deyil.

Ailə, ailə dəyərləri xalqımızın ən qiymətli sərvəti olduğu üçün hər zaman yeni ittifaqların qurulması toyla, çal-çağırla reallaşmış. İllər uzunluq toy adət-ənənələrinin yaşadılması, onların hər birinin ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsi ilə ərşəyə gələn toyların özü ona verdiyimiz dəyərin göstəricisi olub. Bu adətlərdən yayınmaq istəyənlər həmişə xalq tərəfindən qınaq edilib. Elə buna görə də hər kəs toy adətlərindən kənara çıxmamağa çalışmış və beləliklə də möhtəşəm toy adətlərimiz yaşadıla bilib.

Bəs bu gün? Yəqin ki, artıq insanların bir-birini qınaq etməsi də elə keçmişdə qalıb. Odur ki, toy adətlərimizdən getdikcə uzaqlaşırıq. Bunun acı nəticəsi isə bu günkü toylarımızdır.

Vağzalı

"Vağzalı" Azərbaycan toyunun rəmzidir. Əvvəllər gəlini aparmaq üçün qız evinə gələn oğlan adamları qızgilin qapısında, həyətdə bir saata qədər rəqs edər, şənələnirdi. Elə ki, "Vağzalı" səsləndi, deməli, artıq gəlinin çıxması

zamanı çatmışdır. Bu mərasim də ağsaqqalların nəzarəti ilə həyata keçirilirdi.

Bu musiqi səslənəndə hər kəsi ötən illərə qonaq edər, ailə qurduğu anı xatırladılar. Elə buna görə də "Vağzalı" səslənəndə gözərdən yaş axar. Çünki "Vağzalı" həm də bir qızın ata evini tərk etməsi musiqisi kimi qəbul olunub.

İllərdir, "Vağzalı"nı da unuduqlarımızın ardınca göndərmişik. İndi həm qızı, həm də oğlanı evdən çıxarmaq dəbi var. Bu zaman isə "Vağzalı"nın səsinə çox az-az eşitmək olur.

Restoranlarda keçirilən toylar isə demək olar ki, "Vağzalı"nın qəniminə çevrilib. İndi əksər gənc restorana Avropa musiqiləri ilə girməyi üstün tutur. Heç nə anlamadığımız bu musiqilər "Vağzalı"ımızı əlimizdən alıb. Hansı ki, uzaq məsafədən belə eşitdiyimiz bu musiqi həmişə bizi rıqqətə gətirib, saflığı, təmizliyi, müqəddəsliyi ehtiva edib. Bu musiqi özündə adət-ənənələrimizi, ağsaqqal nəsihətini, ağırçək tövsiyəsini yaşadıb. Lakin çox təəssüf ki, bugünkü gəncər arasında bu musiqini sevməyənlərin sayı gündən-günə azalır.

Toy

Toydan danışmaq istəyərkən adamın gözləri yaşarır. Çünki toylarımızda artıq toydan əsər-ələmət qalmayıb. Ötən illərlə müqayisədə toylar o qədər dəyişib ki, kənardan izləyəne bu, bir azərbaycanlı toyu təsirini bağışlaya bilmir.

Əvvəlki toylarda əsas məqsəd rəqs, demək-gülmək, şadyanalılıq etmək idi. Yeyib-ichmək ikinci məsələ idi. Hazırda isə yeyib-ichmək, süfrələri min bir adda nemətlərlə doldurmaq, qonşudan daha yaxşı toy etmək yarışması üstünlük təşkil edir.

Əvvəlki toylarda bir-birinin ardınca səslənən xalq, bəstəkar mahnılarının yeri verilib dəqiqəbaşı yazılan əttökən mahnılara, diskotekalara. Gurultudan toyda nə oturmaq olur, nə də yanındakı insanın bir kəlməsini

Toy adətlərimiz: dünəndən bu günə nə qalıb?..

eşitmək. Sanki camaat bu toylara yemək-ichmək, bir də guppultu səsinə eşitməyə yığılır.

Baxarkən düşünürsən, hanı o əliçubuqlu, istəkləri yerinə yetirən, ardıcıl şəkildə hər kəsin rəqs etməsinə şərait yaradan toybəyiləri, maraqlı söhbətləri ilə hər kəsin diqqətini özünə çəkən tamadalar... Sazı sinəsində bütün məclisi heyran edən aşıqlar, xanəndələr, müğənnilər...

Fanaqrama ilə keçən toylarımız... Ağzı deyənə qulaq eşitməyən toylarımız... Yallıların yerini saatlarla çəkən diskotekaların aldığı toylarımız...

Uşaqların yoxa çıxdığı toylarımız... Söhbət yaxın qohumlardan gedir. Hamı bilir ki, indiki toylarda evdən yalnız bir, ya iki nəfər iştirak edə bilər. Buna görə də restoranlarda keçirilən toylara uşaqlar aparılmır. Nəinki uşaqlar, çox vaxt yeniyetmə, gənclər də gedə bilmir. Çünki qonaq sayı ilədir, yer sayı ilədir. Bu səbəbdən də uşaqlar, yeniyetmə-gənclər adətlərimizdən kənarda qalır. Bu, nəinki toy adətlərinin unudulmasına, qohumluq əlaqələrinin pozulmasına gətirib çıxarıb. Bu bərədə isə hələlik narahət olan az sayda adam var. Ah, toylarımız, səni bu gecləşmə hara aparırlar?..

Duvaqqapma, ələpmə, qonaqlıq

Duvaqqapma toyun səhəri günü keçirilən mərasimdir. Bu mərasimdə də yemək, çay verilir. Əvvəllər həmin gün gəlinin cəhizi gətirilirdi, mərasimdə iştirak edənlərə göstərilirdi. Gəlinin xonçalrı açılır, camaata çay verildirdi.

Sonra isə gəlinlə tanış olmaq üçün o, camaat olan yere dəvət olunur, ortalığa qoyulmuş stula əyləşər, balaca oğlanlardan biri onun duvağını başından çıxararaq qaçıdırıb həyat yoldaşına verir və əvəzində ondan şirniyyatlarla çay içər, yeri gələndə çörəyin bişirilməsinə, daşınmasına kömək edirdilər.

Həm də duvaqqapma mərasimi xüsusi qaydada keçirilirdi, yaşlı qadınlardan biri şeirlə qıza xoşgəldin edər, qayınananın, qa-

yınatanın, baldızın, qayının gəlinə atası-anası, bacı-qardaşı qədər yaxın, doğma olduğu bu şeirin misralarında öz əksini tapardı.

Bu adət demək olar ki, şəhər yerlərində tamamilə unudulub. Kəndlərdə isə az şəkildə yaşadılır. İndi cehiz gəlin köçməmiş evinə yığılır. Duvaqqapma isə demək olar ki, keçirilmir. Toyun üçüncü günü gəlinin həyat yoldaşı ilə ata evinə gəlməsinə "ələpmə" deyilirdi. Valideynlərdən halallıq almaq məqsədi daşıyan bu adətlə onların əli öpülürdü. Hazırda bu mərasim keçirilmir.

Lakin yeni ailə quranları ailəsi ilə birlikdə qonaq çağırmaq ənənəsi hələ də davam edir. Etiraf edək ki, biz nədənsə qonaqlıqlara üstünlük verənlik. Odur ki, bu adəti də qoruyub saxlaya bilməmişik.

Tamamilə unudulan toy adətlərimiz

Toy adətlərindən danışdıq: həm yaşadılanlardan, həm də forması dəyişdirilənlərdən. Lakin toy adətlərimiz var ki, onlar tamamilə unudulub. Məsələn, "çörəküstü" mərasimi. Bu mərasim kənd yerlərində toy çörəyi bişiriləndə həyata keçirilirdi. Belə ki, qonşu, qohumlar təndirdə çörək bişirilən zaman şirniyyat xonçalrı ilə çörəküstünə gələr, ev sahibinə gözyadınlığı verirdilər. Şirniyyatlarla çay içər, yeri gələndə çörəyin bişirilməsinə, daşınmasına kömək edirdilər.

Hazırda kəndlərimizdə təndir salıb ailəsi üçün çörək bişirən qadınlara çox az sayda qalıb. İllərdir ki, kənd camaatı çörək səxləri-

nə sifariş etməklə çörək tələbatını ödəyir. Özünə əziyyət verib təndir salmaq, qol çırmayıb xəmir hazırlamaq artıq ötən illərdə qalıb.

Tamamilə unudulan mərasimlərdən biri də "parçabacıdır". Bu mərasim həm şəhər, həm də kənd yerlərində toydan bir-iki gün əvvəl qız evində keçirilirdi. Belə ki, oğlan evi qız üçün alınan geyim, bəzək, zinyət əşyalarını gətirər, həyətdə qurulan mağarda və ya evdə keçirilən mərasimə dəvət olunanlara göstərdi. Qız evi yemək verir, çay paylayar, qonaqlar isə nəlbəkiyə nəmər qoydular. Bu, sonrakı illərdə dəyişilmişdi. Qonaqlar nəməri artıq nəlbəkiyə deyil, dəftərə adlarını yazdıraraq verirdilər. Bu gün isə həmin mərasim heç bir kənd və şəhərdə qalmayıb.

Uşaqlığımızın ən gözəl xatirəsi olan toy adətlərindən biri də qapı, maşın qabağı kəsmə də tamamilə unudulub. Yadımdadır, uşaq vaxtı, eşidəndə ki, yaxınlıqdakı yoldan gəlin maşını keçəcəkdir, qızlı-oğlanlı yığışıb uzun sim və ya ip tapırıdık, həmin yerdə yolu kəsib, gəlin maşınına gözləyirdik. Maşın karvanı gələndə ortalığa çıxıb pul verməsini sürücüdən istəyirdik. Sürücüdən pul alandan sonra yolu açıb maşınların keçməsinə icazə verirdik.

Sonralar bu adətlər unuduldu. Həm də pul verən də olmadı. Bizdən sonrakı uşaqlar danışirlar ki, yolu kəsirdik, lakin, sürücülər bizi aldadıb pul vermədən sürətlə ötüb keçirdilər. Burada adamın ağlamağı gəlir. Bir şirniçlik gözləyən uşaqları aldatmaq nə deməkdir? Axı maşın qabağı kəsmək, yolu bağlamaq bizim qədim toy adətlərindən biri olub. Bunu nə haqla yoxa çıxardıq?..

Gəlin evdən çıxanda "qapıkesmə" adlı bir toy adətimiz də var idi. Bu da indi yavaş-yavaş sıradan çıxır. Ya heç qapı kəsilmir, ya da qapı kəsənə şirniçlik verilmir. Bu da adətlərin unudulması, yaddan çıxması deməkdir.

Başıq və süd pulu

Toy adətlərindən ən əsası başlıq pulu idi. Bu adət oğlan evinin adamlarının qız evinə toy danışıqlarına gətirdiyi zaman həyata keçirilirdi. Belə ki, oğlan atası qız atasından başlıq pulunun nə qədər olacağını soruşurdu. Lakin qız atası bu məbləğin nə qədər olacağını dilinə gətirmir, "hamı necə, biz də elə",- deyirdi. Başlıq pulu el arasında müəyyən olunurdu, hər kəs də qız evinə o qədər pul verirdi. Zaman-zaman pulun məbləği dəyişirdi, lakin bu toy adətinin bir vaxt tam sıradan çıxacağı heç kimin ağılına gəlmirdi.

Hazırda bu adət tamamilə unudulub. İstər kənd, istər şəhər olsun, nə ataya başlıq pulu, nə də anaya süd pulu verən var. Hansı ki, illərlə qız evdən gəlin köçəndə qayınatası qızın atasına süd pulu verirdi. Düzdür, bunun məbləği o qiymətli südün dəyərindən dəfələrlə az olsa da, lakin rəmzi mənası toy adətlərimizin baş tacı idi.

Kimdir müqəssir?..

Yazıda toyaqədərki və toydansonrakı adətlərin əksəriyyətindən söhbət açdıq. Yaşadılanlardan, unudulandan, tamamilə sıradan çıxarlardan danışdıq. Yaşadılanlar çox gözəldir, təqdirəlayiqdir. Unudulanlar, tamamilə sıradan çıxanlar isə bizim günahımızdır. Bəzən bu günahı zamanəyə yükləməyi sevirik. Lakin zaman nə etsin ki? Bu məsələdə müqəssir özümüzük. Adətləri unuda-unuda illəri illərə verən biz...

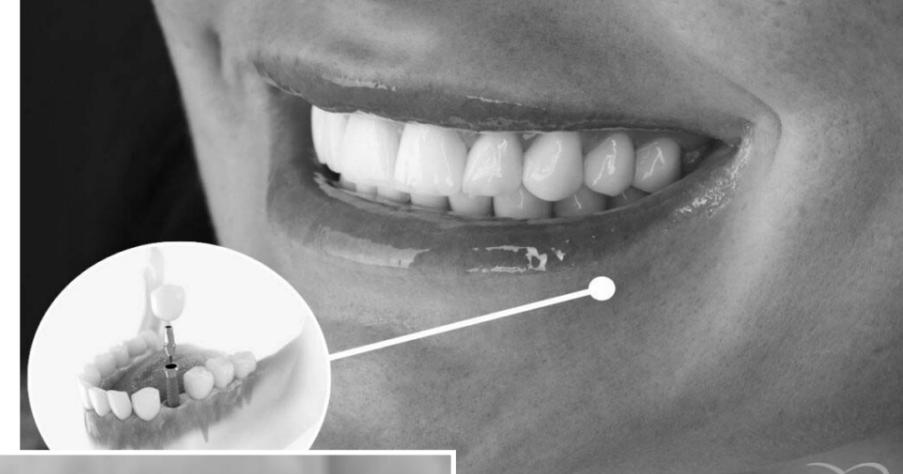
Lakin bu qədər gözəl adətlərin sıradan çıxmasına təəssüflər olsun. Təəssüf ki, onları qoruyub saxlaya bilmədik. Bir zamanlar toylarımızdakı adətlərə həssaslıqla tamaşa edən Avropaya özümüzü oxşada-oxşada bu həssad hissini aradan qaldırdıq. Bizim də toylarımız onların kimi sönükləşdi, solğunlaşdı. Çünki adət-ənənələr toyların rəngi, işığı, təmtərağı idi. Lakin biz bu təmtərağı tamamilə başqa şeylərdə görməyə başladık. Çox təəssüf...

Metanət Məmmədova

İtirilən dişlər yalnız estetik görünüşə xələl gətirmir, həm də sağlamlığa mənfi təsir göstərir. Bu gün inkişaf edən texnologiyalarla əskik dişlər həm protez, həm də implant üsulu ilə qısa müddətdə bərpa edilir. Cəmiyyətdə implantlarla bağlı təzadlı fikirlər var, amma mütəxəssislər hesab edir ki, implant tətbiqi yalnız təcrübəli həkimlər tərəfindən edilərsə heç bir zərəri olmur, çünki çənəyə yad cisim birləşdirilməsi bütün orqanizmin sağlamlığı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Estetikdir, amma...

İmplant, əskik dişlərin funksiyasını və estetikasını bərpa etmək üçün çənə sümüyünə yerləşdirilən süni diş köküdür. İmplant vintləri müəyyən bir qalınlığa və genişliyə malik olan dəmir strukturlardır. Bu səbəbdən implantın qoyulması planlaşdırılan nahiyədəki çənə sümüyü bu implant kökünü qəbul edəcək hündürlük və genişliyə, habelə sağlamlığa malik olmalıdır. Çünki sümük keyfiyyəti implantın tətbiqinin və istifadəsinin uğurlu

olmasına təsir edən amillərdən biridir. Bundan əlavə, diş ətəri müalicədən əvvəl və implant ağızda qaldığı müddətcə tam sağlam olmalıdır. İnsanda implanta uyğun sümük toxuması olmalıdır. Sümük toxuması müəyyən edilməli və sonra implant planlaması aparılmalıdır. İmplant tətbiq etməzdən əvvəl klinik və radioloji müayinə aparılmalıdır.

İnsanın sümük quruluşu və ümumi sağlamlıq vəziyyəti uyğun olarsa implantlar üçün yuxarı yaş həddi yoxdur. Bu məsələdə sağlamlıq yaşdan daha vacib amildir. 70 və ya 80 yaşlarında olan bir çox sağlam xəstələrin cərrahi riskləri, mövcud sağlamlıq problemləri olan gənc xəstələrə nisbətən daha azdır. Həmçinin sümük inkişafı tamamlanmamış çox gənc xəstələrdə implant tətbiqinə üstünlük verilmir.

İmplantın müddəti qoyulacaq dişlərin sayına görə dəyişə bilər. Mövcud texnologiya ilə müalicələr çox qısa müddətdə tamamlana bilər.

İmplant qoydurmalı ya yox?

İmplant tətbiqi zamanı xəstənin seçiminə əsaslı olaraq ümumi və ya lokal anesteziya istifadə edilə bilər. İmplantların sümükə tam inteqrasiyasını təmin etmək üçün sağalma dövrünün ilk 3-6 ayı ərzində implanta düşən yüklər minimuma endirilməlidir. Yeni çox bərk qidalar çeynənməməli, sağalma zamanı siqaret çəkilməməlidir. Siqaret infeksiya riskini artırır. Bu səbəbdən siqaret çəkmək tövsiyə edilmir.

İmplantların ömrü bir çox amillərdən ası-

lıdır. Xəstə, ümumi ağız və diş baxımını təmin edərək sağlamlığını qoruduğu müddətcə implantlar ömür boyu istifadə edilə bilər. İmplantın ömrü üçün gündə iki dəfə dişləri düzgün fırçalamaq və mütəmadi olaraq diş ipi və ağız yaxalamasından istifadə etmək lazımdır.

İmplantların orqanizmə heç bir əks təsiri olmadığı və illərdir intensiv araşdırmalara məruz qalan materiallardan hazırlandığı iddia edilir. Bunlar adətən titan kimi metallar və heç vaxt canlı orqanizmin bir hissəsi olmayan digər oxşar maddələrdir. İddialara görə, bu səbəbdən orqanizmin onlara qarşı

antigen istehsal etməsi və implantı ürək və böyrək nəqlində olduğu kimi rədd etməsi mümkün deyil. İmplant tətbiqini həyata keçirəcək həkimin təcrübəsi çox önəmlidir. Diş həkimi seçərkən onun implant sahəsində təlim keçmiş və təcrübəli olmasına diqqət yetirilməlidir. İmplant qoydurmaq qərarı verilibsə, bu istiqamətdə hərtərəfli araşdırma aparılmalı və doğru həkim tapılmalıdır.

İmplant nə vaxt zərərli ola bilər?

Klassik səslənə bilər, amma qaydalara əməl edilmədikdə implantın zədələnməsi təbiidir. Qaydalar implantın özündən başlayır. İmplant məhsulu sertifikatlaşdırılmalıdır, mənsəyi aydın olmalıdır. Keyfiyyətli və zəif implantlar arasında əhəmiyyətli fərqlər var. Bu gün keyfiyyətli implantlarla əldə edilən cərrahi müvəffəqiyyət 98% ətrafındadır. "İmplant zərərli deyirmi?" sualına isə aydın cavab vermək lazımdır. Mütəxəssislər deyir ki, düzgün və qaydalara uyğun tətbiq edildikdə, habelə baxımına diqqət etdikdə implant heç vaxt zərərli deyil. İmplant qoyulmasının zərərli tətbiq qaydalarına əməl edilmədikdə başlayır. Doğru həkimi seçmək, düzgün

planlaşdırma, keyfiyyətli material, keyfiyyətli tətbiq, yaxşı implantüstü protez və ya qapaq, prosedurdan sonrakı diqqət, tez-tez müayinə bu qaydaların ən vacibləridir.

Ən çox rast gəlinən problemlərdən biri də cərrahi əməliyyat zamanı implantların düzgün yerləşdirilməməsidir. Bu, həkimin təcrübəsi, diqqəti və əməliyyat zamanı xəstənin həkimlə ünsiyyəti kimi amillərdən qaynaqlanan vəziyyətdir. Ən çox edilən implant səhvləri isə yanlış yerləşdirmə, sinir zədələnməsi, implant infeksiyası, implantdan sonra ağrı və ya qanaxma, implantın uğursuzluğu, yanlış implant diametri və ya ölçüsü seçimidir. Yəni, kənardan asan bir stomatoloji prosedur kimi görünən implant tətbiqi həkimin yaxud öz səhvinizdən həyatınızda kabusa çevirə bilər.

Kimlərə implant olmaz?

Şiddətli ürək çatışmazlığı, ürək qapağı problemi olan xəstələrə, müalicə altında olan xərçəng xəstələrinə, psixi problemləri olanlara, əqli qüsurlu insanlara, çənə sümüyünün strukturuna zərər verəcək yüksək dozada radiasiyaya məruz qalanlara, immunitet sistemində hücum edən xəstəliklərə, məsələn, QİÇS daşıyıcısı olanlara, orqan transplantasiyası edilən insanlara, baş və boyun nahiyəsində radioterapiya qəbul edənlərə, hamilələrə, narkotik və alkoqol asılılığı olanlara, immunitet sistemində problemi yaşayanlara, diş sıxma və diş qıcama problemi olanlara, çənələrdə inkişaf etmiş skelet quruluşu problemi yaşayanlara, ağız sağlamlığına diqqət etməyənlərə implant tətbiqi məsləhət görülmür.

Təyinatı üzrə işləməyində, implant qoyulması riskləri olan insanlara tətbiqi zamanı bir sıra problemlər meydana çıxır ki, onlar da implant sınığı, sümüklərin canlılığının itirilməsi, tətbiq zamanı xəstənin uda biləcəyi yad cisimlər, çənədə sümük sınığı, implant yerləşdirmə nəticəsində ağrı, yara nahiyəsindəki tikişlərin açılması, qapaq tətbiqində mümkün infeksiya riski, yumşaq toxumanın implant alətləri ilə zədələnməsi və s. misal göstərmək olar.

Çox bahadır

İmplant əməliyyatı 4 mərhələdən ibarətdir. İmplantın müvafiq diş yerinə tətbiqi, 10-14 gün sonra tikişlərin sökülməsi, dişəti formalaşdırma bağlanması, 2-3 həftə sonra ölçü götürülür və qapaq qoyulur. Ölkəmizdəki diş implantı klinikalarında təklif edilən qiymətlərə gəlincə, Türkiyə implantı - 400 AZN, Koreya implantı - 450 AZN, İsrail implantı - 500 AZN, Almaniya implantı - 700 AZN, İsveçrə implantı - 900 AZN-ə təklif edilir.

Bundan əlavə, 1 diş olmadıqda 1 implant tətbiq olunur ki, qiyməti 450 AZN, 2 diş olmadıqda 2 implant tətbiq olunur, qiyməti 900 AZN, 3 diş olmadıqda 2 implant körpü tətbiq olunur 900 AZN, 4 diş olmadıqda 2 implant tətbiq olunur, qiyməti 900 AZN. Qeyd edək ki, bu yalnız diş ətinə əkilən dəmir konstrukturun qiymətidir, qapaq qiyməti bura əlavə olunur. Qapaq və dəmir konstrukturalı birlikdə q diş üçün implant qiyməti 800-1000 civarında dəyişir. Bütün alt və ya üst çənə dişsiz olduqda 6 implant tətbiq olunur ki, dəyəri 2700 AZN-dir.

Lalə Mehrli

Moskva ilə əlaqələri kəsən və İrəvanın böyük qardaşını əvəz etməli olan Qərblə müttəfiqliyə ümid edən Nikol Paşinyan məğlubiyyətə uğradı. Erməni lider sadəcə olaraq öz əməllərinə göz yuma bilmədi - ən sərfəli mövqə tutmaq cəhdlərində bütün təsir rıçaqlarını itirməkdədir və demək olar ki, heç nəsiz qalıb. Hər gün daha çox işarələr Azərbaycanın Qarabağda qələbəsinin mühüm regional və global nəticələrinin olduğunu göstərir. Bu, sırf lokal uğur hesab edilməməlidir, çünki bu, daha geniş geosiyasi dəyişikliklərə səbəb olub. Qarabağ qələbəsindən sonra Ermənistanın bölgədəki strateji oriyentasiyası nəzərəcar-pacaq dərəcədə dəyişib. İrəvan üzünü Qərbə tutub, Rusiyadan üz döndərərək, ilk növbədə Avropa İttifaqının üzvləri - Fransa, Yunanıstan və Hindistan kimi ölkələrlə münasibətləri gücləndirmək yolunu tutub.

Bu kontekstdə qeyd etmək lazımdır ki, Suriyada baş verən son hadisələr bölgəyə də təsir edib. Ukrayna münaqişəsi və Suriyada hakimiyyət dəyişikliyi Rusiyanın Cənubi Qafqazdakı təsirini xeyli zəiflədib. Və elə indiki məqamda Aİ-nin Ermənistanın onun strukturuna mümkün üzvlüyünə müsbət münasibət göstərməsi də yuxarıda qeyd olunan global dinamika ilə sıx bağlıdır. Rusiyanın zəifləməyə başladığı bir vaxtda AB-nin situasiyaya qarışması regionda yaranmış boşluğu doldurmaq cəhdi kimi şərh edilə bilər.

Ukrayna münaqişəsi və Azərbaycanın Qarabağda qələbəsi nəticəsində yaranan bu proses Cənubi Qafqazın geosiyasi əhəmiyyətini bir daha nümayiş etdirib və dünya oyunçularının burada hansı strateji addımlar atdığını açıq şəkildə ortaya qoyub. Mövcud vəziyyət region dövlətlərinə xarici siyasətdə öz üstünlüklərinə yenidən baxmağa imkan verir. Bununla yanaşı, Qərb Cənubi Qafqazda təsir imkanlarını artırmaq üçün səylərini artırır.

Cənubi Qafqazda balanslar

Ermənistanın Aİ-yə üzvlük prosesinə rəsmən başlamaq qərarı global və regional hadisələrin, ilk növbədə Ukrayna münaqişəsi və Suriyadakı çevrilişin nəticəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Artıq şübhəsiz ki, bu qərar Cənubi Qafqazda vəziyyətə ciddi təsir göstərəcək - axı Ermənistanın bu addımı həm regional güc balansını, həm də beynəlxalq münasibətlərin bütün mənzərəsini dəyişməyə qadirdir.

Digər tərəfdən, Gürcüstanın Aİ-yə daxil olması kontekstində baş verənlərlə Ermənistanın üzleşə biləcəyi çətinliklər arasında da paralellik aparmaq olar. Yəqin zəmindədirsə, Gürcüstanda keçirilən seçkilər ölkənin Avropa İttifaqına inteqrasiya prosesinin dayandırılmasına və eyni zamanda kütləvi etirazlara səbəb oldu. Eyni zamanda, Gürcüstanda baş verənlər ölkədə ciddi siyasi çatların yaranmasına yol açdı. Oxşar ssenarinin Ermənistanı da təkrarlanması ehtimalı yüksəkdir, çünki İrəvanın Aİ-yə daxil olmaq qərarını həm də Qərblə Rusiya arasında hakimiyyət uğrunda mübarizənin nəticəsi kimi qiymətləndirmək olar. Aİ ilə inteqrasiyanın başlanması Ermənistanı Qərbdən tezyiqlər artmasına səbəb olacaq və onu öz mövqeyini aydınlaşdırmağa məcbur edəcək. Bu, ciddi xarici siyasət riskləri daşıyır və Ermənistanı iki qüvvə arasında - çəkilə sərt yer arasında qalmış ölkə vəziyyətinə salır.

Beləliklə, Ermənistanın Aİ-yə üzvlük pro-

İtən, yaxud itirilən rıçaqlar

Ermənistanın Aİ-yə üzvlük prosesi fonunda regional dinamika nədən xəbər verir?

sesinə başlaması təkcə regional tarazlıqlar baxımından deyil, həm də global güc uğrunda mübarizə kontekstində mühüm nəticələrə səbəb olacaq. Yaxın günlərdə Rusiyanın bu qərara necə reaksiya verəcəyi, Qərbin Ermənistanı necə təsir edəcəyi belli olacaq.

Ermənistan Azərbaycanın Qarabağda qələbəsindən sonra verdiyi bəyanatlarda Rusiyadan asılılığın strateji səhv olduğunu vurğulayaraq, iştirak etdiyi bir sıra beynəlxalq strukturlardan, ilk növbədə Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatından çıxmaq məsələsini gündəmə gətirib. Bu dövrdə həm Aİ ölkələri, həm də ABŞ Cənubi Qafqazda Ermənistanı Rusiyadan uzaqlaşdırmaq, Qərbə doğru çəkmək üçün müxtəlif addımlar atdılar. "Qartal Tərəfdaş" hərbi təlimləri və yardım proqramları vasitəsilə Ermənistanın Qərb blokuna inteqrasiyası söylərində mühüm irəliləyiş əldə olunub. Bu hadisələr fonunda Ermənistanla Aİ arasında əhəmiyyətli yaxınlaşma müşahidə olunub. Brüssel hətta ölkənin təhlükəsizliyinə töhfə verməyə hazır olduğunu nümayiş etdirmək üçün Ermənistanı mülki monitorinq missiyası yerləşdirmək planlarını açıqlayıb. Erme-

nistan ABŞ-la birgə hərbi təlimlər keçirdikdən və Ukrayna münaqişəsində Qərbin mövqeyini dəstəklədikdən sonra Rusiya ilə münasibətləri dağılmaq ərafəsində idi.

Ermənistanın Suriya ilə bağlı siyasəti

Suriyada baş verən son hadisələrin Rusiya və Qafqaza təsirini nəzərə alsaq, Ermənistanın bu qərarının dolayısı ilə Suriyada baş verənlərlə bağlı olduğunu söyləmək olar. Vaxtilə İrəvanın Bəşər Əsədə dəstək verməsi Qərbi narahat edirdi, lakin bu, ciddi problemə çevrilmədi. Qərb Ermənistanın Əsəd rejimi ilə münasibətlərinə, eləcə də İranla "strateji tərəfdaşlıq" çərçivəsində yürütdüyü siyasətlərə böyük ölçüdə məhəl qoymayıb. Ermənistanın Suriyada əvvəllər də Rusiya ilə birgə hərəkət etdiyini başa düşən Qərb bununla bağlı açıq tənqiddən çəkinib. Ermənistanın Rusiyaya və deməli, Əsəd rejiminə dəstək verməsi Qərbin Əsədə qarşı siyasəti ilə açıq şəkildə ziddiyyət təşkil edirdi.

ABŞ vaxtaşırı Suriyadakı erməni ordu birləşmələrinin Rusiya ilə birgə Əsədə dəstək hərəkətlərini pisləşsə də, bu, Vaşinqtonun İrəvanla münasibətlərində heç bir böhran yaratmadı.

Göründüyü kimi, Qərb həm Aİ-yə üzvlük, həm də NATO vasitəsilə İrəvanı öz tərəfinə çəkməyə çalışır. Lakin Ermənistanın Qərb və Şərqlə münasibətlərdə ikili mövqeyi regionda sabitliyə mənfi təsir göstərir. Bu, Ermənistanın xarici siyasətdə oynaya biləcəyi bütün kozırları tükətdiyi və yeni variantlar hazırlamaq imkanının son həddinə çatdığı fikrini gücləndirir. Bu baxımdan Əhməd Əşşaranın hakimiyyəti dövründə Ermənistanın Suriya ilə bağlı siyasətini necə formalaşdıracağı vacibdir. Rusiya ilə əlaqələri günü-gündən zəifləyən Ermənistan Suriya ilə bağlı siyasətinə yenidən baxmalıdır. Lakin Qərbin bu məsələdə dəqiq mövqə tutmaması Ermənistanı ikili siyasət yürütməyə davam etməyə imkan verir. Bu, regional vəziyyətin xüsusiyyətlərini və Ermənistanın beynəlxalq aləmdəki mövqeyini daha yaxşı başa düşmək üçün diqqətlə izlənilməli olan prosesdir.

Ermənistan Aİ yolunda?

Yanvarın 9-da Ermənistan hökuməti qanun layihəsini təsdiq etməklə Aİ-yə üzvlük prosesinə rəsmən start verib. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bildirib ki, ölkəsinin Aİ-yə tamhüquqlü üzvlüyünə xüsusi qanunlar qəbul etməklə deyil, hazırkı Konstitusiyaya uyğun olaraq referendum keçirməklə nail olmaq olar. Sonra nə baş verir? Ermənistan qanun layihəsinin qüvvəyə minməsi üçün Parlament tərəfindən sənəd təsdiq edilməli, Konstitusiyaya Məhkəməsinə uyğunluq prosedurundan keçməli və prezident tərəfindən təsdiqlənməlidir.

Ermənistanın Aİ-yə daxil olması üçün İrəvanın Rusiya ilə bütün əlaqələri kəsməsi son dərəcə vacibdir. Bu istiqamətdə də mühüm addımların atıldığı görünür. Bununla yanaşı, İrəvan həm də Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatından, eləcə də Avrasiya İqtisadi İttifaqından çıxmalı olacaq. Bundan əlavə, ölkə İranla strateji tərəfdaşlığa son qoymalı olacaq.

Sonda onu da qeyd edək ki, Aİ-nin gündəməndə nə coğrafi, nə də geosiyasi baxımdan birbaşa bağlı olmadığı Gürcüstanın, Balkan dövlətlərinin və hətta düşmənciliklərinin davam etdiyi Ukraynanın qəbulu prosesi olduğu halda, hazırda ittifaqın Türkiyəyə qarşı qərəzli münasibəti narahatlığa səbəb olur. Avropa İttifaqının dərc etdiyi genişlənmə hesabatlarında Türkiyənin son zamanlar artan geosiyasi əhəmiyyətinin vurğulanmasına baxmayaraq, paradoksal olaraq Ankaranın Brüssellə münasibətlərində hər hansı istiləşmə və anlaşma gözlənilmir.

Türkiyənin Afrika, Orta Asiya və Qafqazda artan güc və təsirini, bu hadisələrdən xəbərsiz olmasını, Gürcüstan və Ermənistan kimi dövlətlərin Aİ-yə daxil olmasına müsbət münasibətini nəzərə alsaq, bütün bunlar onu göstərir ki, Qərb hələ də qərəzlər və şərqşünas baxışlar adlı tarixi təsirini qoruyub saxlamağa çalışır. Və bu, başqa məsələlərlə yanaşı, regionun niyə hər gün yeni geosiyasi mübarizə yuvasına çevrildiyini izah edir. Əminliklə demək olar ki, xüsusən Suriyadakı hadisələr fonunda Qərb bu rəqabəti gücləndirmək və regionda qüvvələr balansını formalaşdırmaq üçün yeni strategiyalar hazırlamaq üçün hər şeyi edəcək.

V.VƏLİYEV

Yevgeni Mixaylov: “Ermənistan revanşist əhval-ruhiyyəsindən yox, reallıqdan çıxış etməlidir”

"Heç bir təminat yoxdur ki, Azərbaycan və Ermənistan sülh müqaviləsi bağlasalar belə, Ermənistan heç bir tərribat törətməyəcək"

Cənubi Qafqaz Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru Yevgeni Mixaylov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Ermənistanda Azərbaycanla bağlı səsləndirilən son revanşist bəyanatları şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- *Yevgeni Aleksandroviç, Ermənistanda müxalifət hələ də Qarabağdan potensial revanş mövzusunda ayrıla bilmir. Bu gün (dünən-red.) "Mənim şərafim" fraksiyasının deputatı Anna Mkrtçyan parlamentin zalında Ermənistanın Qarabağ və Şərqi Zəngəzur xəritəsini yapışdırıb, guya indiki hökumət əraziləri itirib...*

- Ermənistan müxalifəti nəhayət reallığı qəbul etməli və Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun Azərbaycanın tarixi əraziləri olduğunu özünə xatırlatmalıdır. Təəssüf ki, erməni revanşizmi, millətçiliyi, yad ərazilərə iddiaları həmişə olub, var və olacaqdır. Bu, onilliklər, hətta əsrlər boyu birləşdirici və az qala müqəddəs bir ideya kimi erməni cəmiyyətinə təlqin edilən milli ideyadır. İnsanlar ona inanırdılar, amma sadəcə aldandılar.

İkinci Qarabağ müharibəsində Ermənistanın məğlubiyyəti dırnaq içərisində erməni ultra-vətənpərvər adlandırılanlar üçün güclü şok oldu. Müxalifətin illərdə ölkədə Qarabağ gündəmini dirçəltməyə necə çalışdığını, neçə dəfə öz prizmasından Paşinyanın uzaqlaşdırılmasına çalışdığı etdiyini gördük. Lakin o, plan-

larını həyata keçirə bilmədi. Qarabağla bağlı vəziyyəti Ermənistan qaçan keçmiş separatçı rejimin eyni nümayəndələri zəif də olsa qızıdırırlar.

Qarabağ gündəmi obyektiv olaraq Ermənistan üçün aktuallığını itirib. Bu mənada Ermənistan hakimiyyəti haqlı olaraq "əsl Ermənistan"la məşğul olmağı təklif edəndə haqlıdır.

Obyektiv olaraq hətta Ermənistan müxalifətinin özü də anlayır ki, heç olmasa yaxın illərdə heç bir revanş almaq mümkün deyil. Amma o, Qarabağ "kartını" sadəcə olaraq Nikol Paşinyanı tənqid etmək üçün sıxmaqda davam edir, bu mövzudan hazırkı iqtidara qarşı istifadə edir, onu qızıdırır və hökumətin gündəminə alternativ olaraq öz gündəmini qurur. Eyni zamanda, müxalifət əhalinin layiqli yaşaması üçün real, adekvat gündəm təklif edə bilməz. Onun siyasəti tənqiddən başqa heç nə ilə məhdudlaşmır. Eyni zamanda, müxalifət Azərbaycan haqqında əhali üçün düşmən obrazı yaratmaqda davam edir. Və onlar Ermənistan hakimiyyətini Azərbaycanın maraqlarını az qala reallaşdırmaqda ittiham edirlər. Bütün bunlar cəfəngiyyətdir.

Revanş ehtimalı müxalifət üçün siyasi aletdən başqa bir şey deyil və əslində boş sözlərdir. Ermənistanın yaxın illərdə qisas almaq im-

kani yoxdur. Ermənistanə nə qədər çox silah göndərsə, Azərbaycan da ordusunun səviyyəsini bir o qədər artıracaq. Düşünmürəm ki, Qərb Ermənistan Respublikasına sonsuz sərmayə qoymaq istəyəcək, nəinki onun üçün mübarizə aparmaq.

Eyni zamanda, biz onu da dərk etməliyik ki, dünyada beynəlxalq müqavilələr adekvat fəaliyyətini dayandırır - "kim daha güclüdirsə, haqlıdır" məntiqinin keçdiyi vaxt gəlib çatmışdır.

Nikol Paşinyanın Azərbaycanla hələ də sülh sazişi imzalamaması da ölkədəki revanşist fon, müxalifətin Azərbaycan Respublikası ilə münasibət qurmaqla əhalini qorxutmaq cəhdləri ilə bağlıdır.

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə 44 günlük "Vətən Müharibəsi"ndə qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

- Bundan başqa, Qarabağ separatçılarının keçmiş liderlərinin Bakıda keçirilən məhkəmə prosesini işıqlandıran Ermənistan mətbuatı vəziyyəti qeyri-insani, guya bu insanların heç

Xaricdəki erməni diasporu və Azərbaycana dost olmayan rejimlər də separatçıların ədalətli mühakiməsi ətrafında mediada və başqa yerlərdə istəriya yaymağa çalışırlar.

- Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması Ermənistanda revanşist ritorikanın səviyyəsini azaldacaqmı?

-Qismən. Əgər möcüzə baş versə və Ermənistan ilk növbədə Azərbaycana yaraşan müqavilə imzalasas (çünki Bakı hər şeydən əvvəl güclü mövqedən, qalib mövqedən çıxış edir) Ermənistandakı revanşist hayqırtılar sönməyəcək, amma onların sayı azalacaq. Əgər Paşinyan həqiqətən də "əsl Ermənistan" məntiqinə əməl edib Azərbaycan və Türkiyə ilə tam dövlətlərə münasibətlər qurarsa, təbii ki, Ermənistan əhalisi bundan ancaq faydalanacaq. Ticarət yaxşılaşacaq və ortaqlar layihələr ortaya çıxacaq. Eyni zamanda, Ermənistanda, prinsipcə, əhalinin şüurunu yönləndirmək, köhnə qondarma millətçilik dəyərlərini, yad ərazilərə iddia etmək dəyərlərini qonşulara və ümumi dövlətə hörmət dəyəri ilə əvəz etmək lazımdır. Doğrusu, bu, ideal şəkildir. Amma həyat və siyasət var. Heç bir təminat yoxdur ki, Azərbaycan və Ermənistan sülh müqaviləsi bağlasalar belə, Ermənistan heç bir tərribat törətməyəcək. Şəxsən mən təəssüf ki, İrəvanın bu il sülh sazişi imzalayacağını düşünmürəm.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

bir günahı yoxdur kimi qələmə verməyə çalışır...

- Bu barədə yeni heç nə yoxdur. Erməni mediası həmişə reallığı təhrif etmək və qurbanı günahlandırmaq kimi bu rahat yanaşmadan istifadə edir. Ermənistan mediasının Qarabağ separatçılarının keçmiş liderlərinin Bakıda keçirilən məhkəmə prosesini işıqlandırma tərzində anti-Azərbaycan təbliğat vasitəsidir. Şübhə yoxdur ki, bu, hərbi cinayətkarların ədalətli məhkəməsidir. Gördüyümüz kimi, qondarma "DQR"-in keçmiş "prezidenti" Arayik Arutyunyan Azərbaycan xalqından bağışlanmasını istəyib. Əslində o, günahını etiraf edib.

Bu şəxslər sosial vergi ödəməyəcək

Azərbaycanda əlilliyi olan şəxslərin elektron ticarət qeydiyyatında əl işlərinin satışından əldə etdiyi gəlirlər məcburi dövlət sosial sığorta haqqı hesablanmayan gəlir növlərinə aid ediləcək. SİA xəbər verir ki, bununla bağlı "Sosial sığorta haqqında" qanuna dəyişiklik edilməsi təklif olunub.

Sənəd Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin dünənki iclasında müzakirəyə çıxarılıb. Bununla əlaqəli Vergi Məcəlləsində də dəyişiklik ediləcək. Dəyişikliyə görə, əl işlərinin satışından əldə olunan gəlirdən ödəmə mənbəyində 2% dərəcə ilə vergi tutulacaq. Dəyişiklik barədə məlumat verən parlamentin Sosial qanunvericilik şöbəsinin müdiri Adil Vəliyev bildirib ki, əsas məqsədi əlilliyi olan şəxslərin vergi inzibətçiliyinin sadələşdirilməsi və onların özünüməşğulluq təşəbbüslərinin dəstəklənməsidir.

Onun sözlərinə görə, layihədə nəzərdə tutulan dəyişikliklər qəbul olunacağı təqdirdə əlillərin əl işlərinin satışı üçün xüsusi elektron portal yaradılacaq, əl işlərinin satışını həyata keçirən əlilliyi olan şəxslər portalda qeydiyyatdan keçəcək. Həmçinin əl işlərinin satışından əldə olunan gəlirdən vergilər çıxıldıqdan sonra əlilliyi olan şəxs üçün açılmış bank hesabına köçürüləcək.

Əhali "kənd yumurtası" adı ilə aldadılır?

"İllərdir ki, "kənd yumurtası" adı altında əhalinin aldadılması davam edir. Uzun müddətdir ki, broyler yumurtalarını kənd yumurtası adı ilə satırlar. Xüsusilə belə yumurtalar meyvə-tərəvəz dükanlarında, ara dükanlarında olur. Yəni, marketlər şəbəkəsinə daxil ola bilmir, əldə və bazarlarda satılır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov deyib.

Eyyub Hüseynov sözlərinə belə davam edib: "Bu problem ölkənin hər yerində yaşanır. Bunu ayırd etmək üçün yumurtanın rənginə baxmaq lazımdır. Tünd ağ rəng həm broyler, həm də kənd yumurtası ola bilər. Yaxud çox tünd broyler yumurtası da olur. Əsl kənd yumurtası tündlə ağ arasında olan bir rəngdədir. Əlbəttə, bunu qırıb yoxlamaq olar. Daha sonra yumurtaların eyni boyda olmamasında anlamaq olar.

Qeyd edək ki, toyuqlar üç cür olur: broyler, yarım azad və tamam azad toyuqlar. Kənd yumurtası dedikdə tamam azad toyuqlar nəzərdə tutulur. Yəni, harada və necə gəldi yeyən toyuqlardır. Yarım azad toyuqlar isə açıq şəraitdə saxlanılır. Əksər hallarda quş yemləri ilə də yemlənilir. Bir də var broyler toyuqları ki, onlar tam qapalı şəraitdə saxlanılır. Əhali kənd yumurtası dedikdə azad toyuq yumurtasını nəzərdə tutur. Təmiz kənd yumurtası bahadır. Xüsusilə şimal bölgəsində artıq 35-40 qəpiyə yüksəlib. Bəzi kənd yerlərində isə minimum 25 qəpikdir. Bunları seçmək elə də asan deyil. Marketlər şəbəkəsi olmayan yerlərdə bu cür malların heç bir sənədi olmur. Yalnız qırıb yoxlamaq olar. Bu zaman da gerek broyler yumurtası ilə yan-yan qoyub yoxlayasan".

BAŞSAĞLIĞI

Naxçıvan şəhərindən Hüseyn Məşdi oğlu Əliyev Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun dekanı Samirə Zakir qızı Həsənovaya əmisi

Şükür Aslanovun vəfatından kədərliyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin

Ayşən Vəli

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

"Mançester Siti" 35 milyon avroya futbolçu transfer etdi

"Palmeyras"ın futbolçusu Vitor Reysin "Mançester Siti"yə keçidi rəsmiləşib. Bu barədə İngiltərə klubunun saytı məlumat yayıb. 19 yaşlı müdafiəçi ilə 4.5 illik müqavilə imzalanıb. Bu transfer üçün "şəhərlilər" Braziliya klubuna 35 milyon avro ödəyib.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün nəşr olunur

Tiraj: 2700